

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/104657 - 21

Sted, dato:
Oslo, 18.08.2023

Korrigert versjon - Forsvarskommisjonen av 2021 - høringsuttalelse

Politidirektoratet viser til Forsvarsdepartementets høringsbrev 9.5.23. Direktoratets oppsummering og anbefalinger følger av pkt. 6. En nærmere redegjørelse for direktoratets synspunkter og anbefalinger følger av pkt. 1 – 5.

Direktoratet har sett behov for å ettersende en litt korrigert versjon. Det bes om at forrige høringsuttalelse sendt 15. august makuleres.

Kommisjonens rapport har vært på høring hos underlagte enheter i politiet. Synpunkter fra disse er innarbeidet, men uttalelsene er også vedlagt som selvstendige innspill til kommisjonsrapporten.

1. Innledning og noen prinsipielle utgangspunkter

Forsvarskommisjonen la fram sin utredning 3. mai. Kommisjonens hovedoppgave var å vurdere hvilke sikkerhets- og forsvarspolitiske veivalg og prioriteringer Norge bør ta for best å ivareta norsk sikkerhet i et 10-20 års perspektiv.

I tillegg avga Totalberedskapskommisjonen sin utredning 5. juni. Dens hovedoppgave var å vurdere styrker og svakheter ved dagens beredskap, og foreslå hvordan samfunnets samlede ressurser bør innrettes for å styrke samfunnssikkerheten og beredskapen.

Politidirektoratet er av den oppfatning at disse utredningene må ses i sammenheng. Flere av temaene som utredes er overlappende, selv om Forsvarskommisjonen i hovedsak omhandler statssikkerheten og Totalberedskapskommisjonen omhandler samfunnssikkerheten. Det er derfor utfordrende at rapportene har ulik høringsfrist. Ettersom de nevnte kommisjonene følges opp av forskjellige departementer vil vi også understreke betydningen av felles behandling og oppfølging av de funn som kommer frem i utredningene. Evnen til å behandle utredningene i sammenheng vil kunne være med å synliggjøre behovet for tverrsektorielt samarbeid og forhåpentligvis være et skritt bort fra "silo-tankegang". Direktoratet vil derfor vise til at beredskapsprisnippene, rådsstrukturen og andre fagorganers ansvar enn politiet og Forsvaret vil bli ytterligere vurdert og kommentert i direktoratets høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonen.

Forsvarskommisjonens utredning er omfattende og direktoratet vil i hovedsak bemerke forhold tilknyttet politiets oppgaver og bistand til slike oppgaver fra Forsvaret, og gråsoner mellom disse, samt at det er behov også i denne uttalelsen å vise til tilliggende forhold behandlet av Totalberedskapskommisjonen.

Direktoratet vil også innledningsvis vise til og støtte kommisjonens beskrivelse av utviklingstrekk og den forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen, og hvordan denne også vil påvirke politiets oppgaver fremover. Det vises til de tre grunnleggende erkjennelsene som kommisjonen lister opp:

- Norske myndigheter og befolkning må ta innover seg alvoret i situasjonen vi står i og hvordan utviklingen i verden rundt oss vil kunne påvirke norsk sikkerhet negativt.
- Norske myndigheter må handle. Det er behov for en omfattende satsing på sikkerhet, forsvar og beredskap.
- Norske myndigheter må erkjenne at utfordringene som møter oss vil stille krav til en mer helhetlig politikk. Forsvars- og sikkerhetspolitikken må utvikles på en måte som sikrer samvirke med våre allierte, på tvers av militær og sivil sektor og internt i forsvarssektoren.¹

Direktoratet vil innledningsvis påpeke at de rettslige rammene for henholdsvis politiets og Forsvarets aktivitet følger av svært ulike rettsgrunnlag. Rammene for politiet følger av politiloven § 2 som oppgir hvilke oppgaver politiet «skal» ivareta. For Forsvaret har vi ikke noe tilsvarende lovgivningsmessig utgangspunkt eller oppgavetildeling. Grunnloven har bestemmelser som forutsetter at vi skal ha en militærmakt, samt setter enkelte grenser for bruken av denne. I fraværet av en samlende lovgivning er Forsvarets oppgaver definert i andre dokumenter, der særlig langtidsplanene er sentrale.²

Både politiet og Forsvaret kjennetegnes av at en sentral del av deres funksjon er knyttet til potensielt å anvende makt. Mens man før kunne si at politiet håndterte kriminalitet, og Forsvaret skulle virke ved en invasjon - et formulert skille mellom samfunnssikkerhet på den ene siden og statssikkerhet på den andre - er bildet i dag ikke like klart.³

Av kapasitets- og ressursgrunner er samfunnssikkerhetsansvaret i dag på enkelte området forskjøvet mot det militære. Tydeligst er dette for Kystvakten, som er tillagt politimyndighet for en rekke oppgaver til havs, jf. kystvaktloven § 21⁴. Politiet samhandler også med GSV⁵ Grensevakta, som overvåker grenseområdet på oppdrag fra politimesteren i Finnmark. Politimesteren i Finnmark har i henhold til grenseloven § 6⁶ gitt GSV i oppdrag å gjennomføre overvåking av den norsk-russiske grensen i politioppdraget. For å løse oppdraget om grenseovervåking med tilstrekkelig kvalitet er det avgjørende med felles situasjonsforståelse til enhver tid. Politiet skal derfor sammen med GSV produsere etterretningsrapporter med et omfang og frekvens som anses som nødvendig under gjeldende omstendigheter.⁷

Et annet område er håndtering av maritim kontraterror. Her ligger ansvaret hos politiet, så lenge det ikke vurderes som en trussel mot statssikkerheten. Men politiet mangler kapasiteter i slike operasjoner. Forsvaret er derfor en viktig aktør, og opererer etter tildelt oppdrag fra politiet.

Forsvaret har fått et selvstendig ansvar for å håndtere situasjoner hvor sivile fly gjennom sitt operasjonsmønster reiser mistanke om at det kan bli brukt som våpen i et terrorangrep (såkalt "renegade").⁸

Et annet forhold er ansvarsfordelingen mellom Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Forsvarets etterretningstjeneste, som er avklart, men hvor det i praktisk utføring av

---

¹ NOU 2023: 14: Forsvarskommisjonen av 2021, s. 11 annen spalte

² Knut Einar Skodvin: *Oppgavefordeling mellom politi og forsvar – konstitusjonelle tillegg og praktiske konsekvenser*, i Tidsskrift for strafferett nr. 4/2022 er Politiloven – moden for revisjon?

³ Forsvaret: *Forsvarets fellesoperative doktrine*, 2019

⁴ Lov om Kystvakten (kystvaktloven) LOV-1997-06-13-42

⁵ Garnisonen i Sør-Varanger

⁶ LOV-2018-04-20-8 Lov om grensetilsyn og grensekontroll av personer (grenseloven)

⁷ Samarbeidsavtale mellom Finnmark politidistrikt, grensevaktbataljonen GSV og grensekommissariatet, 7.6.23

⁸ Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet: *Støtte og samarbeid: En beskrivelse av totalforsvaret i dag*, 2018

sikkerhetsoppgaver er avdekket forbedringspunkter i samhandlingen, jf. rapport fra 25. juni-utvalget.⁹

Forsvaret disponerer betydelige ressurser som det sivile samfunn kan benytte seg av i flere sammenhenger. Forsvarets ressurser kan settes inn hurtig og effektivt dersom politiet anmoder om bistand.¹⁰

Erfaringen med at Forsvaret også løser oppgaver på samfunnssikkerhetsområdet og det polisiaere området er for det vesentlig god. Samarbeidet mellom politiet og Forsvaret har utviklet seg positivt de senere år og fungerer etter direktoratets syn godt.

Politidirektoratet er av den oppfatning at det ikke vil være hensiktsmessig å bygge tilsvarende ressurskrevende kapasiteter ved flere offentlige myndigheter. Men det vil være en grense for hvilke oppgaver som i større grad kan legges til Forsvaret uten at det vil være grunnlovsstridig.¹¹

Både regjeringer og Stortinget har ved flere anledninger uttrykt at det er et viktig skille mellom politiets maktutøvelse og Forsvarets maktutøvelse. Ofte knytter dette seg til omtalen av politiets sivile preg og omtale av forholdet mellom et bevæpnet og ubevæpnet politi.¹²

Politidirektoratet har i sin høringsuttalelse til Maktmiddelutvalgets rapport¹³ nå uttalt seg i positiv retning med hensyn til en generell bevæpning av norsk politi, og vurdert at det særlig er to hensyn som veier tyngre enn andre og som gjør at direktoratet anbefaler en generell bevæpning. Det ene er hensynet til at politiet skal være i best mulig stand til å respondere på alvorlige og uventede hendelser for å redde liv. Det andre er hensynet til beskyttelse av tjenestepersonene i de aktuelle situasjonene.¹⁴ Direktoratet mener at politiet klart kan operere med et sivilt preg selv om det innføres en generell bevæpning.

Ansvarsforholdene og den kompetansemessige tilnærmingen for å løse egne tillagte oppgaver, tilsier i utgangspunktet en varsomhet med å bruke Forsvaret i større grad enn i dag. Slik utvidet bruk må utredes godt. Forsvarskommisjonen er også enig i dette, og uttaler at [d]et er en omforent oppfatning hos sentrale militære og sivile aktører at de grunnleggende prinsippene for Forsvarets støtte til sivile bør bestå.¹⁵

Forsvarskommisjonen ser imidlertid at et skille mellom oppgaver henholdsvis tillagt politiet og Forsvaret vil bli mer uklart i et 10-20 års tidsperspektiv. Kommisjonen påpeker at det er sannsynlig at skillet mellom det sivile og militæret blir mindre tydelig, og utfordret av både statlige og ikke-statlige trusselaktører. "Dette krever en evne til helhetlig og tverrsektoriell forståelse, og tett sivil-militær kontakt, herunder tett samarbeid mellom politi og forsvar."¹⁶ Direktoratet støtter slike vurderinger og viser blant annet til cyberangrep hvor statlige aktører kan være involvert og sabotasjen på Northsteam ledningen.

Direktoratet vil derfor påpeke at det fortsatt vil være nødvendig å opprettholde et tydelig skille mellom politiets og Forsvarets oppgaver, slik kommisjonen også mener.¹⁷ Men man må i større grad enn i dag erkjenne at forsvaret av landet er langt videre og mer omfattende enn de oppgaver som er tillagt Forsvaret. Politiet er en sentral aktør i så måte.

---

⁹ Rapport; Rapport fra 25. juni-utvalget. Evaluering av PST og politiet, avgitt 8. juni 2023

¹⁰ Instruks om Forsvarets bistand til politiet, FOR-2017-06-16-789

¹¹ Grunnloven § 25 tredje ledd: "Regjeringa har ikkje rett til å nytte militær makt mot innbyggjarane utan etter lov." Flyttet til §101 tredje ledd, men ikke i kraft enda.

¹² Se blant annet: Justis- og politidepartementet: St. meld. nr. 22 (2000-2001) s. 27 og s. 15; Justis- og politidepartementet: St.meld. nr. 42 (2004-2005), s. 6

¹³ Arbeidsgruppe: Politiets bruk av maktmidler, avgitt til Justis- og beredskapsdepartementet 15. november 2022

¹⁴ Politidirektoratet: brev ref: 22/252951 - 54

¹⁵ NOU 2023: 14: Forsvarskommisjonen av 2021, s. 233 annen spalte

¹⁶ Ibid s. 96 annen spalte

¹⁷ Ibid s. 233 annen spalte

Tilstedeværelse av sivil makt og myndighet viser også omverdenen at Norge har evne og vilje til å hevde norsk suverenitet på territoriet ut over militær tilstedeværelse og alliansepolitikken. I en allerede urolig normalsituasjon og ikke minst i en sikkerhetspolitisk spisset situasjon er det derfor avgjørende at sivil myndighet er sterkt og kompetent til stede.

Kommisjonen påpeker avgjørende avhengigheter og viktigheten av en samlet tilnærming og satsing flere steder, blant annet;

Krisene som har rammet det norske samfunnet de siste årene, er hendelser som vanligvis ikke faller innenfor Forsvarets ansvarsområde. Disse har medført at totalforsvarskonseptet i dag også inkluderer hvordan Forsvarets ressurser og kapasiteter kan benyttes til å støtte det sivile samfunnet. Det nye totalforsvaret er basert på gjensidig støtte og samarbeid mellom sivil og militær sektor i en tid med hyppigere terrortrusler, naturkatastrofer, digital sårbarhet, sammensatte trusler og kumulative kriser.¹⁸

Forsvaret av Norge er et oppdrag som berører nær sagt alle sektorer og samfunnet for øvrig. Derfor trenger Norge et forsvar for å ivareta det grunnleggende og tidløse ansvaret det er å skape sikkerhet for staten, befolkningen og samfunnet, og beskytte og fremme våre verdier og interesser.¹⁹

Norge kan ikke forsvares av militære virkemidler alene i en tid der truslene blir mer komplekse og sammensatte. Landet vårt har mange ressurser, men disse må utnyttes mer og bedre. Samfunnets totale motstandskraft må forsterkes.²⁰

Det betyr at totalforsvaret må være bedre planlagt og koordinert for å fungere optimalt når nasjonal sikkerhet er truet.²¹

Med en styrking av Forsvarets egeevne kombinert med utviklingstrekkene innen sammensatte trusler finner forsvarskommisjonen det rimelig at det settes krav til at Forsvarets ressurser skal kunne brukes mer også til støtte for politiet og andre statlige myndigheter i håndtering av særlige oppdrag for nasjonal sikkerhet.²²

En helhetlig tilnærming til nasjonal sikkerhet og forsvar innebærer at vi må styrke evnen til å tenke strategisk, langsiktig og på tvers av sektorer i sikkerhets- og beredskapsarbeidet.²³

Politidirektoratet støtter kommisjonens anbefalinger om at et generelt og helhetlig "løft for norsk forsvarsevne og beredskap forutsetter [en] styrking i flere sektorer."²⁴ Og at et slikt løft "først er mulig dersom flere sektorer tilpasses samme alvor."²⁵

Direktoratet støtter også kommisjonens uttalelse om at [e]vnen til å utnytte statens og samfunnets samlede ressurser er særlig viktig i kriser. Det bør vurderes nærmere om kapasiteter som bygges, kan brukes både sivilt og militært."²⁶

Et forhold som ikke adresseres i kommisjonens rapport er i hvor stor grad Forsvaret vil eller bør benytte seg av politiets kapasiteter (og kapabilitet) i sine oppdrag. Punktet reises kun i forhold til at både politiet og Forsvaret må avklare sine bistandsbehov, men en nærmere diskusjon og problematisering av slik bistand, eller mulig avgivelse, vil

---

¹⁸ Ibid s. 226 annen spalte

¹⁹ Ibid s. 15 første spalte

²⁰ Ibid s. 12 annen spalte

²¹ Ibid s. 64 annen spalte

²² Ibid s. 170 annen spalte

²³ Ibid s. 13 første spalte

²⁴ Ibid s. 325 annen spalte

²⁵ Ibid

²⁶ Ibid s. 328 første spalte

selvfølgelig kunne få konsekvenser for politiets egne oppgaver i samfunnet i slike situasjoner.

Under krig eller situasjon hvor krig kan være nært forestående, skal politiet og påtalemyndigheten støtte Forsvaret og verne befolkningen. Politiets innsats skal bidra til å verne om mer eksistensielle behov – statens og samfunnets evne til å bestå som et fredelig, fritt og økonomisk trygt demokratisk velferdssamfunn. I en slik situasjon vil man stå overfor, ikke bare kriminelle, men fiendtlige krefter. Forebyggende virksomhet som vi kjenner til i dag, som i det vesentligste kan sies å være av sosiologisk karakter, vil ha mindre for seg. Man vil stå overfor aktører som ønsker å slåss eller skade samfunnet, destabilisere og gi støtte til krig, handle ut ifra ideologi, realpolitikk eller omfattende profittmotive. Oppdagelsesrisiko, avverging og stansing, samt fengsling vil være svært viktig. Et sterkt politi og en sterk påtalemyndighet vil bidra til å styrke Norges samlede forsvarsevne.

Høringsuttalelsen redegjør nærmere nedenfor for direktoratets syn utfra et politifaglig ståsted.

2. Trusselbildet i dag og 10-20 år fram i tid

I punktet redegjøres det for trusselbildets betydning for politiets mulighet til å utføre samfunnsoppdraget.

Forsvarskommisjonen foretar en omfattende gjennomgang av utviklingstrekk; internasjonale maktforhold, demografi, økonomi, teknologi og nasjonal motstandsdyktighet. Alle disse utviklingstrekkene er relevante hva gjelder utviklingen av politiet. Nasjonal motstandsdyktighet skapes først og fremst i sivilsamfunnet. Hele samfunnet rammes av de pågående alvorlige sikkerhetspolitiske endringene. Samtidig er Norge forpliktet til å sikre motstandsdyktighet i sivil sektor.

Både den sikkerhetspolitiske situasjonen og kriminalitetsbildet sier noe om forventninger til politiets rolle og oppgaver. I tillegg viser Norges geografi og demografi utfordringer med hensyn til å innfri slike forventninger. Lange avstander mellom tettsteder og lav befolkningstetthet er utfordringer i forhold til å møte forventningene til politiets rolle og oppgaver. Vurderingene nedenfor har således betydning for både de ressurser, kapasitet og kompetanse som politiet bør ha tilgjengelig for å utøve sine tillagte oppgaver.

Norge er sårbar for sammensatte trusler og cyberoperasjoner og -angrep. Politiets informasjon og trusselvurderinger er viktige bidrag til samlet nasjonal situasjonsforståelse for både fysiske og digitale trusler, og hendelser som kan være relevante å vurdere opp mot sammensatt virkemiddelbruk. Myndighetenes evne til felles forståelse for og håndtering av sammensatt virkemiddelbruk og cyberoperasjoner/-angrep, vil i økt grad utfordres av sektorprinsippet.

Kriminelle aktørers bruk av ny teknologi og kunstig intelligens forventes å utfordre politiets kapasitet og kompetanse de kommende 10-20 årene. Økt polarisering i det norske samfunnet og svekket tillit til politiet og andre myndigheter kan påvirke hvor sårbare vi er som nasjon og stat.

2.1.Trusselbildet sett fra et politiperspektiv

Norsk sikkerhetspolitikk skal ivareta landets suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet, samt befolkningens trygghet og velferd mot et bredt spekter av utfordringer. Mange myndigheter har ansvar og tiltakene handler om å forebygge, begrense og håndtere de sikkerhetsutfordringene Norge blir stilt overfor. Blant disse er internasjonal terrorisme, fattigdom, klimaendringer, falske nyheter og pandemier. Sikkerhetspolitikken handler først og fremst om utfordringer fra utenlandske aktører, og er derfor del av den norske utenrikspolitikken. Men også nye og ukonvensjonelle trusler har vokst frem.

Norsk sikkerhetspolitikk må kontinuerlig tilpasses endringer i det sikkerhetspolitiske bildet. Forsvarskommisjonen er klar på at trussel- og utviklingsbildet de neste 10-20 årene vil kreve mer, og at utviklingen utgjør en større utfordring for norsk sikkerhet og norske interesser enn på mange tiår. I dag står vi overfor både konvensjonelle og ukonvensjonelle trusler fra både statlige og ikke-statlige aktører, ifølge E-tjenesten, NSM, PST og politiets strategiske trusselvurderinger.²⁷ Politidirektoratet støtter Forsvarskommisjonens hovedbudskap om at vi står i en ny sikkerhetspolitisk virkelighet, og at det er alvor, det er tid for handling og at det må tas tak helhetlig. Trusselbildet inkluderer p.t. etterretning, påvirkning og trusler i det digitale rom; internasjonal terrorisme; stormaktsrivalisering og opprustning; og regionale konflikter med globale konsekvenser. Direktoratet vil særlig understreke kommisjonens beskrivelse av krig i Europa og sikkerhetspolitiske utfordringer i Norges nærområder, teknologi, kunstig intelligens og sammensatte trusler.

Fremtidens komplekse trusselbilde og bruk av sammensatte trusler gjør det tvingende nødvendig å finne mekanismer som styrker det tverrsektorielle situasjonsbildet. Direktoratet er enig i at ingen etat eller sektor egenhendig kan fremstille et nasjonalt trusselbilde for regjeringen, ei heller identifisere forebyggende tiltak før ting skjer eller kommunisere et samlet trusselbilde til innbyggere og virksomheter.²⁸ Etablering og vedlikehold av felles situasjonsforståelse må sikres på tvers av sektorer og etater, med klar styring og ledelse, også fordi langvarige kriser har en grunnleggende spenning mellom planlegging og løpende krisehåndtering. Direktoratet viser til at myndighetenes beslutningsgrunnlag kan svekkes pga. tidspress vs. langsiktig planlegging, og viktigheten av å innhente informasjon om konsekvenser av tiltak, slik koronakommisjonen påpekte.²⁹

For å styrke evnen til å oppdage og forstå sammensatte trusler og samarbeide om felles trussel- og risikovurderinger, ble Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS) etablert i 2022 med fire deltakere - politiet og EOS-tjenestene. Kommisjonen stiller spørsmål ved om NESS gir tilstrekkelig effekt på lengre sikt.³⁰ Politiet mener at tverrsektorielt samarbeid er nødvendig for mer helhetlig beslutningsstøtte til myndighetene, styrket evne og kultur for samarbeid og samordning. Økt tillit til hverandres vurderinger og deling av etterretning er blant anbefalingene fra 25. juni-utvalget som har evaluert masseskytingen i Oslo i 2022.³¹

Kommisjonen omtaler at voldelige ikke-statlige aktører forblir en trussel i kap. 4.9. Direktoratet støtter kommisjonens vurdering av at terroraktører og ikke-statlige aktører kan utgjøre en vedvarende trussel mot deler av norsk sikkerhet i kommende tiår. Direktoratet påpeker at organiserte kriminelle nettverk kan utgjøre en intern og alvorlig trussel for stabilitet og sikkerhet. Dette ser vi i sammenheng med at polarisering i samfunnet, hatretorikk og et hardere offentlig ordskifte kan påvirke trusselbildet. I politiets virksomhetsstrategi for 2023-2025 understrekes det at sammensatte trusler fra statlige aktører og organisert kriminalitet må ses i sammenheng.³²

Generativ kunstig intelligens utgjør en styrkemultiplikator for en rekke operasjoner innen cyberkriminalitet. Den reduserer kostnader, arbeidsinnsats og kompetansekrav hos kriminelle aktører. Generativ kunstig intelligens øker kriminelles kapabiliteter og kan understøtte alle typer cyberkriminalitet. Kriminalitet begått med generativ kunstig intelligens kan ramme ofre på individ-, organisasjons – og myndighetsnivå, og har potensial til å ramme i stor skala og høyt tempo, med stor grad av skreddersøm. Politidirektoratet forventer en økning i mengde og en kvalitativ endring i kriminaliteten på grunn av bruk av generativ kunstig intelligens til illegale formål.

---

²⁷ PST: Nasjonal trusselvurdering 2023; E-tjenesten: Fokus 2023; NSM: Risiko 2023; Politidirektoratet: Politiets trusselvurdering 2023

²⁸ NOU 2023: 14: Forsvarskommisjonen av 2021, s.287

²⁹ NOU 2022:5 Myndighetenes håndtering av koronapandemien – del 2, rapport fra Koronakommisjonen, kap. 4

³⁰ NOU 2023: 14: Forsvarskommisjonen av 2021, s.223

³¹ Rapport fra 25. juni-utvalget, Evaluering av PST og politiet, 2023.

³² Politidirektoratet: Politiets virksomhetsstrategi 2023-2025

Samtidig slår kommisjonen fast at kriser i fremtiden trolig vil bli mer kumulative. Det vil si at det vil kunne komme flere kriser samtidig, og som forsterker hverandre."³³ Direktoratet legger til grunn at dette vil utfordre totalforsvaret, og politiet spesielt som har en sentral rolle i både forebygging, håndtering og etterforskning.

2.2. Kriminalitetssituasjonen

Kriminalitetsutviklingen er sammen med samfunnsutviklingen sentrale faktorer som påvirker politiets oppgaveløsning. Samtidig vil den teknologiske og sosiale utviklingen, og de rettspolitiske rammebetingelsene som følger av utviklingen, være avgjørende. Men i tillegg vil ikke den registrerte eller analyserte kriminalitetsutviklingen speile hele politiets operative portefølje. Hverdagen i politiet er fullt av dilemmaer og paradokser, den er handlingsdrevet, operativ, problemløsende og uten en fasit, med flere mulige forklaringer og løsninger. Politiet utfordres av både helsemyndigheter og barnevern for å bistå i transportoppdrag, og et mer komplekst trusselbilde krever flere ressurser for å trygge arrangementer av ulik art, som f.eks. Pride. Politiet skal både trygge ytringsfrihet og forsamlings- og demonstrasjonsfrihet. Hendelser ute i verden som karikaturstriden og koranbrenning medfører også polisikære ressursbehov innenfor Norges grenser. En slik utvikling krever også mer egenberedskap av politiet.

Profesjonaliseringen av kriminaliteten har samtidig vist seg på flere områder.³⁴ Et ekspanderende marked innen kjøp og salg av kriminelle tjenester der kriminelle spesialister selger tjenester til kriminelle aktører virker kapabilitetsfremmende, og det er meget sannsynlig at dette øker handlingsrommet til etablerte kriminelle nettverk.³⁵ Tilbyderne selger blant annet tjenester innen transport og logistikk, kryptert kommunikasjon, dokumentforfalskning og hvitvasking. Det ses også at flere bakmenn og sentrale aktører innen organisert kriminalitet styrer sin kriminelle virksomhet fra utlandet. Utviklingen er en del av en større internasjonal trend.³⁶ Dette utfordrer politiets evne til å oppklare saker da dette krever samarbeid på tvers av landegrenser og utfordrer juridiske samarbeids- og informasjonsdelingsløsninger.

Gjeng og gjengrelatert kriminalitet er særlig involvert i narkotika-, trussel- og voldskriminalitet som i mange tilfeller foregår i det offentlige rom. Tilsvarende har 1 prosent MC- medlemmer med kriminelle kapabiliteter innen narkotika, våpen, og vold. Det ses en trend til økt aktivitet fra slike gjenger.³⁷ Bekymringen fra politiets vurdering i 2021 om at slike miljøer vil øke rekrutteringen og en særlig bekymring mot at det rekrutteres unge personer inn³⁸, har vist seg å stemme.³⁹ I vårt naboland Sverige ses en utvikling med flere personer som blir drept med våpen. I 2022 ble hele 63 personer drept med skytevåpen, noe som er en økning med 18 personer fra 2021. Det siste året har aktiviteten fra svenske aktører tilknyttet kriminelle gjenger i Norge blitt mer synlig, blant annet gjennom voldsoppdrag. Det er bekymring for en smitteoverføring av voldsaktiviteten herunder bruk av våpen fra Sverige til Norge.⁴⁰

Vi ser en utvikling fra om lag år 2000 hvor den registrerte kriminalitet både i Norge og Europa for øvrig viser en nedadgående trend. Det er en felles forståelse både i Norge⁴¹ og i Europa⁴² om at kriminalitetsbildet er i ferd med å endres fra fysisk kriminalitet til

---

³³ NOU 2023: 14; Forsvarskommisjonen av 2021, s. 98 annen spalte

³⁴ Politiets trusselvurdering 2023, punkt 3.2 *Trusler mot alminnelig trygghet i samfunnet*, s. 21 flg.

³⁵ Ibid, punkt 2.1 *Kriminelle spesialister selger tjenester til kriminelle aktører*, s. 13.

³⁶ Ibid, punkt 2.2 *Kriminelle aktører styrer sin virksomhet fra utlandet*, s. 13 flg.

³⁷ Politiets trusselvurdering 2023

³⁸ Politiets trusselvurdering 2021

³⁹ Politiets trusselvurdering 2023

⁴⁰ Ibid

⁴¹ Oslo politidistrikt, Rapport *Trender i kriminalitet 2016-2017 Utfordringer i den globale byen*; Oslo politidistrikt, Rapport *Trender i kriminaliteten 2018-2021. Digitale og globale utfordringer*; Politidirektoratet, Rapport *Politiets trusselvurdering 2021*

⁴² Barry Lovedale, "Still plodding along? The police response to the changing profile of crime in England and Wales", *SAGE journals* Volume: 19 issue: 2, page(s): 101-109, April 12, 2017 <https://doi.org/10.1177/1461355717699634>; National Crime Agency, Rapport *The cyber threat to UK business. 2017-2018*; Europol IOCTA, Rapport *Internet organised crime threat assessment*, publisert 5. oktober 2020

digital kriminalitet. Hovedvekten av kriminalitet mot datasystemer i Norge er opportunistisk og motivert av vinning. Globale hendelser påvirker gjerningspersoners handlingsrom, kapabilitet, intensjon og vilje til å utføre cyberkriminalitet mot norske verdier.⁴³ Ettersom teknologien blir mer tilgjengelig og flere oppgaver og samfunnsfunksjoner flyttes over på digitale plattformer, er det forventet at kriminalitet utført mot eller ved hjelp av slike blir en stadig større del av det totale kriminalitetsbildet. Ifølge Europols siste publiserte rapport fortsetter en slik utvikling i hele Europa.⁴⁴

Ulike trussel- og risikovurderinger trekker opp et bilde med sammensatte utfordringer, der både offentlige og private virksomheter, og personer, er utsatt,⁴⁵ og nye trusler utvikler seg raskt, både fra fremmed etterretning og fra ulike ekstremistmiljøer, deriblant islamistiske og høyreekstreme trusler.⁴⁶ Selv om kriminalitetsbildet i Norge så langt i liten grad er påvirket av krigen i Ukraina,⁴⁷ har krigen ytterligere forsterket og komplisert trusselbildet i det digitale rom, heriblant datainnbrudd, datatyveri og løsepengevirus,⁴⁸ og ført til at andre kriminelle aktører har fått et større handlingsrom og nye muligheter innen blant menneskehandel, våpensmugling, ID-misbruk, misbruk av legale ordninger og annen profittmotivert kriminalitet.⁴⁹ Det legges også til grunn at det vil kunne forventes ettervirkninger i kriminalitetsbildet i forhold til økt migrasjon av personer som er traumatisert og hvor enkelte også har skarp erfaring som kan medføre at slik kunnskap og kompetanse anvendes i kriminelle handlinger i Norge.

Videre medfører de globale forholdene og utfordringene mer sammensatt kriminalitet som menneskehandel, -smugling og arbeidslivskriminalitet. Politiet erfarer blant annet at kriminelle nettverk involverer seg i ulike segmenter av arbeidslivet og det forventes at kriminelle nettverk i økende grad vil begå skatte- og avgiftskriminalitet, lønnsstyverier, bedragerier og utnyttelse av arbeidstakere i utvalgte bransjer og virksomheter som er sårbare for arbeidslivskriminalitet.⁵⁰ Dette medfører utfordringer knyttet til hvordan man skal sikre inndragning av verdier i et slikt globalt perspektiv.

Nye trusler utvikler seg raskt, både fra fremmede trusselaktører og ulike ekstremistmiljøer.⁵¹ Trusselen vil preges av at ekstremister i større grad tilpasser ideologi, modus og valg av mål ut fra egne preferanser. PST fremhever at vi nå kanskje står overfor det mest mangefasetterte spekteret av potensielle terrormål og trusselaktører noensinne, hvor uniformert politipersonell også er i fiendebildet. Valg av angrepsmidler påvirkes av aktørens motiv, ferdigheter, nettverk og hvor tilgjengelige angrepsmidlene er. Avvergede angrep i Vesten viser at svært mange potensielle terrorister ønsker å ta i bruk skytevåpen og/eller eksplosiver, men at de ofte ender opp med å bruke angrepsmidler som er lettere tilgjengelig for dem.⁵² Fremtidige terrorangrep vil være mer vanskelig å forutse og avverge. PST vurderer videre at trusselbildet kan endres raskt i negativ retning.

Politidirektoratet mener at det bildet som beskrives i PSTs trusselvurdering er alvorlig, uklart og omskiftelig. Vi oppfatter at PST går langt i å antyde at prediksjon er svært vanskelig, og at usikkerheten og uforutsigbarheten i trusselbildet er større enn noen gang.

---

⁴³ Kripas, Cyberkriminalitet 2023. Politiets årlige temarapport om kriminalitet mot datasystemer og kriminalitet støttet av datasystemer

⁴⁴ Europol; IOCTA 2021 (Internet Organised Crime Threat Assessment)

⁴⁵ PSTs trusselvurdering 2020. NSMs risikovurdering 2019

⁴⁶ PST trusselvurdering 2018

⁴⁷ Politiets trusselvurdering 2023. Sammendrag s. 8 og punkt 3.2 *Trusler mot alminnelig trygghet i samfunnet*, s. 21.

⁴⁸ Ibid, punkt 3.6 *Trusler mot IKT-sikkerhet og digital infrastruktur*, s. 29 flg.

⁴⁹ Ibid, punkt 3.2 *Trusler mot alminnelig trygghet i samfunnet*, s. 21 og punkt 3.7 *Trusler mot grensesikkerhet og indre sikkerhet*, s. 32 flg.

⁵⁰ Politiets trusselvurdering 2022, s. 11, s. 25-27, s. 31-32.

⁵¹ PST Trusselvurdering 2020

⁵² PST Nasjonal trusselvurdering 2023

Disse utviklingstrekkene utfordrer politiets arbeidsmåter og hvilke myndigheter som treffes av ansvaret for å forebygge og bistå inn i arbeidet med å avverge og eventuelt stoppe pågående kriminelle handlinger.

Samtidig må det kunne legges til grunn at i en situasjon hvor krig truer eller Norge er i krig, må det kunne forventes at politiet må foreta strenge prioriteringer i forhold til hvilke oppgaver som det er helt essensielt at de utfører og hvilke oppgaver som de av ressursmessige grunner må nedprioritere. F.eks. ses det i krigen i Ukraina at det er nødvendig å foreta bevisinnhentinger og andre etterforskningskritt om mulige krigsforbrytelser som både er tidkrevende og ressursmessig belastende. Det vil i slike situasjoner også være uklart hvor mange tjenestepersoner som vil være i aktiv tjeneste.

2.3.Geografi – demografi

Både Norges geografi og demografi har betydning for hvordan politiet skal kunne gjennomføre samfunnsoppdraget.

Politiet utgjør et sentralt ledd i samfunnets samlede innsats for å skape trygghet for den enkelte og sikre fellesskapets interesser. Med basis i rollen som "samfunnstjener" er vernet om innbyggernes sikkerhet og velferd det overordnede målet for virksomheten, uavhengig av om det gripes inn mot lovbrudd og andre krenkelser eller om innbyggerne ytes hjelp eller bistand. Ved hjelp av tvangsmakt, døgkontinuerlige tjeneste, beredskapsressurser, mobilitet og spredt lokalisering er politiet ett av fellesskapets viktigste redskaper i det daglige arbeidet for et trygt samfunn.

Men samfunnets ressurser er begrenset og all offentlig virksomhet skal i utgangspunktet være kostnadseffektivt.⁵³ Det vil si at ressursene skal utnyttes på en best mulig måte for samfunnet. For politiets del vil det si å måtte prioritere ved å bruke ressursene der behovene er størst, der tiltakene har stor nytte og der kostnadene er rimelige i forhold til det politiet kan forvente å oppnå.

Slike vurderinger vi da medføre at politiresurser vil måtte ressurssettes ut fra driverne for kriminalitet og hvor det er forventet at det i henhold til risiko- og sårbarhetsanalyser i større grad vil kunne inntreffe ulykker eller andre hendelser. Slik sett er det langt flere polititjenestepersoner per km² i Oslo politidistrikt enn i Finnmark politidistrikt. Mens det motsatt er noe flere tjenestepersoner per 1000 innbyggere i Finnmark enn i Oslo (grunnet lange avstander, men også grunnet grenseoppgaver). Dette er resultat av bevisste prioriteringer, og vises også i de responstidsmål for politiet som er satt ut fra blant annet demografiske og geografiske forhold.⁵⁴ Noen tall:

Registrert kriminalitet: 305 318 (2022) = Anmeldelse per innbygger 0,056 per år
Areal: 385 207 km ² - folketall 5 425 270 - 225 politienheter = 24 112 innbyggere i snitt per politienhet
Politiansatte med politiutdanning; om lag 11 450 - Alle ansatte; om lag 19 200
Ansatte per innbygger; Per politiansatte 0,0021 - Per alle ansatte 0,0035
Ansatte per km ² ; Per politiansatte 0,03 - Per alle ansatte 0,05

⁵³ Finansdepartementet: Reglement for økonomistyring i staten Bestemmelser om økonomistyring i staten, 2003

⁵⁴ I Norge er det stilt krav til at 80 prosent av hasteoppdragene skal holde seg under den satte tid for tettstedskategoriene. I Norge differensieres det mellom hovedkrav til responstid på 11 min. (over 20 000 innb.), 19 min. (2000 – 20 000 innb.) og 30 min (under 2 000 innb.). Til sammenligning har bare Finnmark fylke et større areal enn hele Danmark; 45 755 km² mot 42 933 km². Med om lag 5,8 millioner innbygger mot noe over 75 000 i Finnmark.

Myndighetene vil ikke kunne redusere enhver risiko i samfunnet og det er heller ikke ønskelig. Et risikofritt samfunn er teoretisk mulig, men et slikt samfunn er hverken godt eller fritt.⁵⁵ Det finnes ingen verdifrie eller gitte allmenne mål for akseptabel risiko og ingen objektive metoder for å måle dette.⁵⁶ Forståelsen av den akseptable risiko skapes i den sosiale og kulturelle konteksten, og en rekke studier har vist hva som bidrar til å påvirke vår opplevelse av risiko og hva vi aksepterer av risiko. For eksempel er vi mer villige til å akseptere risiko som vi utsetter oss for frivillig, og i mindre grad risiko vi ufrivillig blir påført av andre.⁵⁷

Ser man den befolkningsmessige utviklingen 10-15 år fram i tid, vil Norge ha en befolkning som har passert 6 millioner. Såfremt fødselsraten holder seg på dagens nivå, vil innvandrere fortsatt være en økende andel av befolkningen.⁵⁸ Samtidig vil den gjennomsnittlige levealderen fortsatt stige. Men uansett utvikling vil folketallet ikke stige i en slik grad at det får nevneverdig betydning i forhold til de geografiske utfordringene.

Slike vurderinger tilsier etter direktoratets mening klart at kapasiteter som bygges opp hos én myndighet også må kunne tilrettelegges brukt av annen myndighet. Dette vil ikke bare være effektivt, men også god bruk av samfunnets ressurser.

Samtidig vil en økning i politiets oppgaver, og økt kompleksitet i oppgaveporteføljen, i sin helhet ikke kunne løses av ressurser utenfor politietaten. Å møte det utfordringsbildet som Forsvarskommisjonen skisserer krever også en satsning på politiet.

2.4. Den teknologiske utviklingen

Den teknologiske utviklingen og de rettspolitiske rammebetingelsene er avgjørende for politiets oppgaveløsning i et mer komplekst trusselbilde fremover. Det vises til omtale foran i pkt. 2.1 og 2.2.

En ukontrollerbar og hurtig teknologiutvikling medfører kompleksitet. Teknologien kan utnyttes av trusselaktører med intensjon om å skade nasjonale sikkerhetsinteresser. I digitaliseringens tid blir dermed cyberområdet stadig viktigere. Politiet må samarbeide med allierte for å sørge for at teknologiske løsninger tilfredsstiller politiets behov. Det vil kunne gi tilgang til den beste teknologien, samt at det kan muliggjøre utvikling av felles standarder. Dette slik at de kan virke sammen i felles innsats ved håndteringen av kriser og/eller uønskede hendelser.

Digitalisering i egen struktur vil frigjøre midler som kan brukes til utvikling av et framtidrettet politi. Ny teknologi gjør at politiet i større grad kan være tilstede på internett. I et framtidsperspektiv vil politiet kunne operere en digital politistasjon der publikum kan logge seg inn, gjennomføre en anmeldelse, kommunisere med en polititjenesteperson og følge saken sin videre i rettssystemet. Et annet framtidsscenario vil være at kunstig intelligens i langt større grad enn i dag brukes i førstelinjebehandlingen av de politiet møter, man kan for eksempel sortere ut hva som haster eller ikke haster, sortere til hvilke saker innkomne meldinger tilhører, eller sortere ut forvaltningsspørsmål fra "112" kommunikasjonen. Det kan nevnes at politiet i 2022 etablerte sikker chat, hvor nettpatroljen er tilgjengelig for innbyggerne gjennom ulike sosiale medier med høyere sikkerhetsnivå enn vanlig, for sikker deling av filer.

---

⁵⁵ Engen, O.A.H., Selvik, J. T. & Olsen; O. E. (2022). Hva slags samfunn skal vi ha etter pandemien? Kronikk i Stavanger Aftenblad: <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/pWOR7R/hva-slags-samfunn-skal-vi-ha-etter-pandemien>. Hentet 5.5.2022

⁵⁶ Aven, T., Boyesen, M., Heinzerling, G. og Njå, O. (2003). Risikoakseptkriterier og akseptabel risiko i transportsektoren. En kunnskapsoversikt. RF Rogalandsforskning: Rapport RF – 2003/072

⁵⁷ Hellesø-Knutsen, K. (2013). Jakten på risiko. Vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Stavanger/Stavanger.

⁵⁸ SSB: Dette er Norge 2018. Norge har et fødselsunderskudd med et fruktbarhetstall på ca. 1,6 barn. Tallet har vært synkende siden 2009. For å opprettholde en befolkning uten innvandring må fruktbarhetstallet ligge på ca. 2,1. Det er altså et innvandringsoverskudd som medfører fortsatt befolkningsvekst i Norge.

Kommisjonen uttaler at Forsvaret bør være en aktiv bidragsyter i å utvikle og etterleve nasjonal satsning på kunstig intelligens. En slik utvikling bør også komme politiet til nytte.

I tillegg til digitalisering i egen struktur, er behovet for å få tilgang til relevante data for å kunne forebygge, avverge, etterforske og iredteføre kriminalitet viktig. Politiet skal imidlertid være en rettsikkerhetsgaranti for innbyggerne. Rettsikkerhetsbegrepet i politiloven er knyttet opp mot den beskyttelse som politiet skal gi. Innbyggernes krav på rettsvern inngår også i denne forståelsen.

Det er en viktig oppgave for myndighetene å finne en balanse mellom de grunnleggende samfunnsbehovene og politiets uttalte behov for å benytte nye metoder og verktøy for å kunne utføre lovpålagte oppgaver.

Politiet erfarer i dag, selv etter endring i Ekom-loven om utvidet lagreadgang for IP-adresser, at det kan være en utfordring for kriminalitetsbekjempelsen ved ikke å få tilgang på historiske trafikkdata/elektroniske spor fordi disse rettmessig er slettet. Det er særlig personvernmessige hensyn som gir begrensninger i politiets tilgang. I enkelte typer straffesaker vil digitale data kunne fremstå som de eneste aktuelle bevis, og slik være avgjørende for hvilke bevis som kan legges fram og bli lagt til grunn i domstolen.

Med økt bruk av informasjonsteknologi i samfunnet øker også utbredelsen av elektroniske spor. Bruk av såkalt stordata kan bidra til å løse en rekke av de samfunnsmessige utfordringene vi står overfor. Men en utstrakt bruk av stordata i offentlig sektor reiser også mange nye problemstillinger. For politiets del er det særlig de personvernmessige utfordringene som er aktuelle.

Det er behov for å diskutere aksept av risiko i personvernspørsmål opp mot kriminalitetsbekjempelse. Økte personvernrettigheter for den enkelte til å kunne utøve digital aktivitet, eller hvor denne aktiviteten skjer på digitale arenaer hvor det ikke vil være mulig å få tilgang for politisære formål grunnet kryptering og anonymisering, vil måtte medføre en økt aksept av risiko for kriminalitet i samfunnet. Det vil da innebære en diskusjon hvor flere gode formål må ses opp mot hverandre. Her vil også problemer måtte utfordres i internasjonale samarbeidsorganer og andre internasjonale fora. Norge er på mange områder bundet opp i internasjonale forpliktelser.

3. Politiets og Forsvarets roller i dag

3.1. Forsvarets støtte til politiet

Det sikkerhetspolitiske utfordringsbildet som beskrives av kommisjonen, med sammensatte trusler og virkemiddelbruk, vil i stor grad treffe politiet. Dette fordi det vil være politiets ansvar å håndtere hendelser og kriser i den innledende fasen hvor en situasjon er alvorlig og uavklart, og inntil landet står ovenfor et væpnet angrep eller væpnet konflikt som utløser Forsvarets rett til å bruke militær makt til forsvar av landet, jf. GrL. § 26 første ledd, eller hvor ansvaret er overført fra politiet til Forsvaret etter beredskapsloven § 3. Frem til en slik situasjon foreligger vil Forsvaret ha en bistandsrolle. Dette synes å være noe underkommunisert i rapportens beskrivelser av Forsvarets rolle i hele krisespekteret fra fred, krise og krig.⁵⁹ For å møte fremtidens utfordringer er det altså viktig også med et handlekraftig politi.

Forsvarskommisjonen anbefaler at Forsvaret styrkes ved tilføring av betydelige midler, og viser til at kapasitetene som bygges opp i Forsvaret skal kunne brukes både militært og sivilt, herunder for å støtte politiet.⁶⁰ Videre vises til at samhandlingen mellom politiet og Forsvaret har utviklet seg positivt de senere årene, og at den nye bistandsinstruksen har skapt et vesentlig bedre utgangspunkt for samhandlingen. Det fremheves imidlertid

---

⁵⁹ NOU 2023: 14. Forsvarskommisjonen av 2021, kap. 11.7

⁶⁰ NOU 2023: 14. Forsvarskommisjonen av 2021, kap. 13.4

også i rapporten at støtte til det sivile samfunn ikke skal være dimensjonerende for Forsvaret, dvs. at Forsvaret ikke utrustes og bemannes for å bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerheten, og at Forsvarets ressurser skal prioriteres til å løse Forsvarets primæroppdrag.

Dette er en videreføring av dagens ordning, som er blitt omtalt i en rekke publikasjoner tidligere.⁶¹ Ordningen innebærer at det er Forsvaret som eier ressursene, ressursene bygges opp for å ivareta Forsvarets primæroppdrag, og Forsvaret bestemmer om og når ressursene eventuelt kan benyttes til støtte for politiet. Se nærmere om direktoratets vurdering i pkt. 4.2. Direktoratet vil også legge til at Forsvarets ressurser er svært sentrale i forbindelse med redningstjenesten, jf. Organisasjonsplan for redningstjenesten.⁶²

Når vi er langt nede på kriseskalaen er det grunn til å tro at bistandsanmodninger vil etterkommes i stor grad, og erfaringer tilsier at det også stemmer. I perioden 2019–2022 anmodet politiet om Forsvarets bistand i snitt 470 ganger per år.⁶³ 99 prosent av anmodningene ble innvilget. I det alt vesentlige omfattet bistanden eksplosivrydding (92,5 prosent). Transportbistand utgjorde i snitt 1,5 prosent. Under "Annet"-posten inngår bistand til vakt og sikring, inkludert beskyttelse av kritisk infrastruktur mv. Dette utgjør i snitt 3 prosent av bistanden, med en topp på 4,5 prosent i 2022. Under pandemien bisto Heimevernet politiet i grenseoppdraget med ca. 77 000 soldatdøgn. I etterkant av Northstream hendelsen Høsten 2022 fikk politiet betydelig bistand fra Heimevernet (HV) til forsterket vakthold ved utvalgte petroleumsanlegg i Møre og Romsdal, Vest og Sør-Vest politidistrikt.⁶⁴

Når vi kommer høyere opp på kriseskalaen er det mer usikkert om Forsvaret vil bistå politiet, gitt dagens føringer om at det bare er aktuelt å bistå politiet dersom det også er forenlig med Forsvarets primære oppgaver og det er Forsvaret som vurderer og beslutter dette. I forbindelse med fastsetting av ny bistandsinstruks i 2017 uttalte statsråd Ine Søreide tydelig at "[e]n bistandsanmodning som inkluderer ressurser som Forsvaret er avhengig av for å ivareta militære oppdrag i forbindelse med forsvar av landet, vil som regel ikke kunne innvilges. Desto lenger en situasjon beveger seg i retning av væpnet konflikt og krig, desto færre ressurser vil kunne frigjøres til bistand".⁶⁵ Det er altså grunn til å tro at Forsvaret vil holde tilbake ressursene dersom vi står i en alvorlig situasjon med et usikkert og sammensatt trusselbilde. Dette betyr i praksis at jo høyere på kriseskalaen, og jo større behov politiet har for bistand fra Forsvaret, desto mindre sannsynlig er det at Forsvaret i dag faktisk etterkommer politiets anmodning om bistand. Det foreligger derfor en betydelig risiko i dag for at politiet ikke vil motta relevant og tilstrekkelig bistand som vil kunne være avgjørende for politiets hendelseshåndtering. Det bør også kunne vurderes at den samlede håndteringsevnen og samhandlingen vil stå i fare for å bli betydelig redusert i slike situasjonen, med derav konsekvenser for utføring av politisære oppgaver.

Dertil kommer at Forsvarets ressurser først og fremst er utrustet og trent for å håndtere Forsvarets primæroppdrag, noe som betyr at de ikke nødvendigvis kan benyttes til politioppdrag uten trening og opplæring. Videre vil politiet ofte ha behov for å iverksette tiltak på kort planhorisont, mens Forsvarets konsept for oppdragshåndtering per i dag har en betydelig lengre klargjøringstid, noe som innebærer at bistand fra Forsvaret ikke nødvendigvis rekker frem i tide.

---

⁶¹ Blant annet Støtte og samarbeid – en beskrivelse av totalforsvaret i dag (2018) s. 47 og s. 57-60 og Langtidsplan for forsvarssektoren (2020) s. 26-27, s. 31, 2. 81-82.

⁶² Justis- og beredskapsdepartementet; FOR-2019-12-06-1740

⁶³ Tall innhentet fra Forsvarets operative hovedkvarter (FOH).

⁶⁴ I ht. bestemmelsen i bistandsinstruksen § 10 har Forsvaret fakturert politiet i overkant av 38 millioner kroner for denne bistanden.

⁶⁵ PRE-2017-06-789 Fastsetting av ny instruks for Forsvarets bistand til politiet (bistandsinstruksen) Kongelig resolusjon, til § 12.

Det er altså stor usikkerhet både med hensyn til om politiet kan regne med støtte fra Forsvaret i de mest alvorlige situasjonene, om Forsvarets ressurser kan benyttes uten opplæring og trening, og om støtten fra Forsvaret rekker frem i tide. Det er dermed også vanskelig for politiet å planlegge med slik støtte. Den siste politimeldingen viste til at samarbeid på tvers av sektorer er avgjørende for den samlede beredskapsvevnen, og fremholdt at samfunnets samlede ressurser må utnyttes på best mulig måte.⁶⁶

Videre bemerkes at det er begrensninger i Grunnloven § 25 tredje ledd med hensyn til hva Forsvaret kan bistå politiet med i fredstid, og kommisjonen har ikke tatt til orde for å endre på lover og/eller utvide rammene for bruk av militærmakt i fredstid. Dette støttes også av Politidirektoratet. Se nærmere under pkt. 1 om prinsipielle betraktninger.

Dette er forhold som må klargjøres ytterligere i det videre oppfølgingsarbeidet.

3.2. Beredskapsloven

Forsvarskommisjonen viser til viktigheten av beredskapsloven av 1950. Kommisjonen mener loven på generelt grunnlag har stått seg godt, men at det kan være behov for å supplere og utfylle den på enkelte områder.⁶⁷ Fra politiet ståsted er det behov for klargjøringer utover dagens beredskapslov.

Politidirektoratet viser til at utgangspunktet er at norsk lov fortsetter å gjelde også når Norge er i krig, med mindre annet bestemmes med hjemmel i beredskapslovgivningen. Det grunnleggende utgangspunktet er dermed at politiets rolle er den samme i fred, krise og krig, og politiet skal ivareta sine ordinære politioppgaver selv om det pågår krigshandlinger i Norge. Men som påpekt tidligere vil muligheten for å kunne utføre disse oppgavene bli utfordret av flere grunner.

Beredskapsloven § 3 åpner for at regjeringen kan gi bestemmelser av lovgivningsmessig innhold når riket er i krig eller "krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare". Forsvarskommisjonen uttaler at terskelen for å anvende loven er for høy. Men spørsmålet etter vår oppfatning er heller hvor denne grensen går og når denne fullmakten skal anvendes, jf. at ordlyden i bestemmelsen åpner for at regjeringen kan endre politiets organisering og virksomhet før det konstateres at Norge er i krig, dvs. i situasjoner hvor det er politiets ansvar å ivareta orden og sikkerhet i landet.

Beredskapsloven § 6 åpner for at Forsvaret kan beslutte å overta ledelsen av politiet, og at regjeringen kan beslutte å innlemme politiet i de militære styrkene. Politidirektoratet ser behovet for at politiet og Forsvaret har et nært samarbeid i krigssituasjon, men antar at det vil være mer hensiktsmessig med dialog og samarbeid som innebærer at hver etat har ledelse over egne styrker, fremfor at Forsvaret overtar ledelsen av politiet. Politidirektoratet ser et behov for nærmere å utrede slike scenarier, slik at både politiet og Forsvaret er best forberedt. Aktuelle scenarier vil også kunne ha behov for både trening og øvelser.

Politidirektoratet er videre av den oppfatning at politiet så vidt mulig bør opprettholde sin sivile status under en væpnet konflikt, og dermed ikke innlemmes i de militære styrkene. Under en væpnet konflikt vil det trolig være et stort behov for et sivilt politi som kan utføre alminnelige politioppgaver for å ivareta sikkerheten til den sivile befolkningen. Dette legges til grunn i forbindelse med politiets planverk og øvelser.⁶⁸ Det bemerkes videre at politiet heller ikke er trent eller utrustet til å kunne inngå i de militære styrkene i aksjon mot en militær motstander, og at et slikt konsept heller ikke er øvet. Politiet er dermed ikke forberedt på slike situasjoner, men direktoratet mener at politiet har enheter og kapasiteter som Forsvaret vil kunne benytte seg av. Dersom politiet (eller deler av politiet) innlemmes i Forsvaret, er det også et spørsmål hva man skal gjøre med uniformering eller merking for å markere at politiet har blitt lovlig stridende, jf.

---

⁶⁶ Justis- og beredskapsdepartementet. Meld. St. 29 (2019– 2020), s. 46 og 50.

⁶⁷ NOU 2023: 14. Forsvarskommisjonen av 2021, kap 13.5.4.

⁶⁸ Politiet sitt beredskapssystem del II (PBS II): Politiet sin rettslege status under væpna konflikt (Politidirektoratets rundskriv 2020/011)

distinksjonsprinsippet. Politidirektoratet mener at dersom det skal være aktuelt å benytte disse hjemlene i fremtiden, bør både politiet og Forsvaret pålegges å ta dette inn i planverket og det bør stilles krav til at konseptet øves i fredstid. Se for øvrig forslag under oppsummeringen i pkt. 6 om et utvidet HV og FKS med politioperative enheter.

4. Samhandling politi/forsvar

4.1. Samhandling

Politidirektoratet skal raskt kunne etablere krisehåndteringsledelse ved behov og ivareta samhandling, nasjonal situasjonsforståelse og nasjonal operasjonell kriseledelse.⁶⁹ Ved ekstraordinære hendelser og kriser er direktoratet ansvarlig for nødvendig samordning og prioritering av innsats som krever svært mye av kapasiteten og kompetansen i ett eller flere politidistrikter. Videre skal direktoratet ivareta nødvendig koordinering med andre relevante etater. POD har også et særskilt ansvar for at Justis- og beredskapsdepartementet umiddelbart varsles og informeres.⁷⁰

Samhandling kan defineres som; et samspill mellom to eller flere personer, aktører eller virksomheter internt og eksternt for å oppnå et felles mål.⁷¹ Samhandling krever tillit til og kunnskap om hverandre, og evne til å kommunisere. Målet er å kunne løse eget eller felles oppdrag best mulig. En erkjennelse av profesjonsavhengigheter på tvers av virksomheter er derfor viktig for å oppnå ønsket mål, som for politiet vil være å kunne løse sine oppgaver på en bedre og mer effektiv måte.

Når det gjelder omtale og definisjon av samvirke vises det til pkt. 4.6.

Selv om det allerede er mye kunnskap om samvirke- og samarbeidsaktørene er det fortsatt på enkelte områder til dels uklare ansvarsforhold.⁷² Aktørene bør ha et felles utfordringsbilde, forståelse og erkjennelse av egne og andres ansvarsområder, samt dele erfaringer i bruk av ulike tiltak. Dette vil bidra til bedre samhandling, forebygge kriminalitet, samt sikre innbyggerne god veiledning og oppfølging. Det er derfor behov for økt kunnskap om samhandlingsaktører, og utrede og avklare klarere grenseoppganger mellom de ulike aktørers ansvarsområder med mål å sikre felles rolleforståelse og felles utfordringsbilde.

For å kunne samhandle godt er det nødvendig med felles forståelse og felles bruk av begreper som brukes på tvers av nødetatene. Det er derfor behov for at det i større grad utvikles og anvendes felles forståelse av sentrale begreper på tvers av samhandlingsaktørene, herunder Forsvaret og politiet.⁷³

Det er mange regler for informasjonsdelinger med eksterne aktører. Manglende kompetanse på slike regler medfører at politiet i mange tilfeller verken evner å etterspørre eller selv deler slik relevant informasjon. Det er derfor behov for at det produseres og tilgjengeliggjøres kunnskap om slike rammer.⁷⁴ Slik kunnskap vil yte assistanse til ansatte om mulighetene for deling av informasjon i aktuelle regelverk.

I tidskrisiske situasjoner er det viktig med fellesløsninger for digital samhandling som sikrer et felles situasjonsbilde og felles forståelse for håndtering av hendelsen. Det er behov for å utrede mulige fellesløsninger for digital samhandling til bruk i krisehåndtering, også høygradert digital samhandling.⁷⁵

---

⁶⁹ Hovedinstruks for politiet. Fastsatt av Justis- og beredskapsdepartementet med virkning fra 21. juli 2022, s. 4

⁷⁰ Politidirektoratet: Politiets beredskapssystem del I, Retningslinjer for politiets beredskap, 2020, s. 32

⁷¹ Politidirektoratet: politiets kompetanse- og kunnskapsstrategi 2021-2025, s. 17

⁷² Ibid

⁷³ Ibid

⁷⁴ Ibid

⁷⁵ Ibid

Behovene er nedfelt i *Politiets kompetanse- og kunnskapsstrategi 2021-2025*, men vil kreve samarbeid med andre aktører for å kunne realiseres.

4.2.Særlig om samhandling politi – forsvar

Én av faktorene for å sikre bedre beredskap er optimal ressursutnyttelse på tvers av profesjoner, og da særlig samarbeidsløsninger mellom politiet og Forsvaret. Forsvarets bistand til politiet er en viktig innsatsfaktor i et langstrakt land som Norge med spredt bebyggelse, se nærmere pkt. 2.3. Det vil ikke være hensiktsmessig å bygge ressurskrevende kompatible kapasiteter ved flere offentlige myndigheter. Dette gjelder særlig større luftkapasiteter, men også andre nisjekapasiteter som håndtering av uønsket bruk av droner, håndtering av eksplosiver (EOD) og radioaktive, biologiske og kjemiske substanser (CBRN). Antallet spesialister i Forsvaret er begrenset, men er likevel en viktig del av det nasjonale fagmiljøet. Kommisjonen uttaler at det anses aktuelt med videre satsing på blant annet kompetansetilak, beredskap og hendelseshåndtering på disse områdene. For CBRN-vern uttaler de at det også er aktuelt å styrke kapasiteten i Forsvaret og ved FFI.⁷⁶

Ansvarsprinsippet ligger til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Sivile kriser skal som utgangspunkt håndteres av sivile myndigheter, mens Forsvarets primær oppgaver er å hevde Norges suverenitet, suverene rettigheter og forsvare landet mot ytre angrep. Det er imidlertid en utfordring at det i dag ikke i tilstrekkelig grad er lagt til rette for at Forsvaret ved større investeringer også tar hensyn til de sivile bistandsbehovene og mulighetene for flerbruk av aktuelt materiell som en hovedregel. Det er en utfordring som adresseres her.

I dagens sikkerhetspolitiske utfordringsbilde, se nærmere pkt. 2.1 og 4.3, vil det også kunne være utfordrende for myndighetene umiddelbart å forstå hva slags trussel/trusler vi står overfor, omfanget av truslene og hvem som er ansvarlige for å håndtere dem. Direktoratet er enig med kommisjonen i at "[u]tviklingstrekkene utfordrer det tradisjonelle skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet, og mellom Forsvaret og det sivile samfunn."⁷⁷ Dette stiller krav til god samordning og koordinering mellom sivile og militære myndigheter med ansvar for beredskap og krisehåndtering, og som kommisjonen uttaler "fordrer et tetter og mer sømløst sivil-militært samarbeide i årene som kommer."⁷⁸

Det vil imidlertid være politiets ansvar å håndtere ekstraordinære hendelser og kriser i en fase hvor det foreligger en alvorlig og uavklart situasjon og inntil regjeringen eventuelt konstaterer at det forelegger et angrep på den statlige suvereniteten. Forsvaret vil i en slik situasjon ha en bistandsrolle, og det vil kunne være avgjørende for hendelseshåndteringen at politiet får tilstrekkelig og relevant bistand fra Forsvaret. Samtidig vil det være en del usikkerhet med hensyn til om Forsvaret faktisk vil innvilge støtte når politiet ber om det i en slik situasjon, da Forsvarets ressurser vil kunne holdes tilbake for å prioritere militære oppdrag.

Direktoratet er derfor enig når det uttales av både Forsvarskommisjonen (s. 238) og Totalberedskapskommisjonen om at det i større grad må utarbeides oversikter over hva politiet kan forvente at Forsvaret kan bistå med og eventuelt hvilket kostnadskonsekvenser slik bistand vil kunne få. Samt at politiet på sin side må utarbeide oversikter over materiell og personell det vil være aktuelt å kunne be om bistand med. Dette vil i større grad tydeliggjøre forventningene både i politiet, men også i Forsvaret som skal levere.

For å kunne se nærmere på forholdet mellom politiet og Forsvaret, er det behov for å se på hva regjeringen og Stortinget har uttrykt om dette i offisielle dokumenter etter 22. juli 2011. I stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet fra 2012 uttales følgende:

---

⁷⁶ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen 2021, s. 235 første spalte

⁷⁷ Ibid s. 221 første spalte

⁷⁸ Ibid

Politiets ressurser er [x] begrenset både når det gjelder personell og materiell [...] Regjeringen har som mål at Forsvaret alltid skal være beredt til å bistå politiet med tilgjengelige og relevante kapasiteter i forbindelse med terror og annen alvorlig kriminalitet. [...] Lufttransport generelt og helikoptertransport spesielt er avgjørende kapasiteter i slike situasjoner.⁷⁹

Målsetningen til regjeringen syntes derfor klar. Men i terrormeldingen fra 2013 trekkes målsetningen noe ned:

[...] en av regjeringens hovedprioriteringer er å videreutvikle forsvarssektorens evne til å bistå det sivile samfunnet i krisesituasjoner på en smidig og effektiv måte. Det legges videre til grunn at Forsvarets struktur er dimensjonert for å løse Forsvarets primær oppgaver, og at det ikke etableres nye militære kapasiteter eller strukturer særskilt for å yte støtte til det sivile samfunn. Det ble imidlertid slått fast [i Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid] at støtten til det sivile samfunn skal tas med i vurderingen av innretning og dimensjonering av de enkelte kapasitetene i Forsvaret. Dette er relevant blant annet ved utforming av dedikerte oppdrag, beredskapspålegg, lokalisering, krav til opplæring, øving og trening, samt evne til samvirke med aktører utenfor forsvarssektoren.⁸⁰

Stortinget gir tilkjenne sin forståelse av samarbeidet i innstillingen fra Den særskilte komité om redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011 om angrepene 22. juli (Innst. 207 S (2011–2012) kap 1.4:

Komiteen mener at den dimensjonerende oppgaven for Forsvaret skal være å ivareta norsk suverenitet. Dette skal imidlertid ikke være til hinder for at Forsvaret skal kunne stille sine kapasiteter og sitt personell til disposisjon for sivilt samfunn når det trengs.⁸¹

I innstillingen fra terrormeldingen 2012 omtaler Stortinget problematikken kun vagt. Innstillingen er mer opptatt av å lovregulere bistanden:

[...] komiteen [er] enig i at samarbeidet og samvirket mellom politiet, de andre nødetatene, Forsvaret og frivillige skal styrkes og videreutvikles [...] Komiteen mener at bruk av Forsvarets ressurser i fred vil måtte bero på et identifisert sivilt behov for bistand.⁸²

Dette har siden vært rådende og det uttales slik i siste langtidsplan for Forsvaret:

Forsvarets struktur dimensjoneres for å løse de primære militære oppgavene. Noen kapasiteter må imidlertid også være innrettet for å yte bistand til sivile myndigheter [...] Ved større investeringer i Forsvaret som kan ha nytteverdi for sivile myndigheter, vil samfunns- og effektmål inngå i vurderingen [...] Forsvarets kapasiteter må ikke bindes for sivil beredskap på en måte som reduserer muligheten for å ivareta de militære primær oppgavene, såfremt ikke annet besluttet [...] Ved samtidighet i kriser av sivil og militær karakter vil Forsvarets ressurser prioriteres til de militære oppgavene. Det vil som hovedregel ikke anskaffes militære kapasiteter særskilt for å yte støtte til det sivile samfunn.⁸³

Forsvarskommisjonen uttaler seg også om forholdet flere steder:

Med en styrking av Forsvarets egne evne kombinert med utviklingstrekkene innen sammensatte trusler finner forsvarskommisjonen det rimelig at det settes krav til at

---

⁷⁹ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St nr. 29 (2011-2012) Samfunnssikkerhet, kap 8.2

⁸⁰ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St. 21 (2012-2013) kap. 8.11.1

⁸¹ Stortinget: Innst.207 S (2011-2012) Innstilling fra Den særskilte komité om redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011 om angrepene 22. juli, kap. 1.4

⁸² Stortinget: Innst. 425 S (2012-2013), kap 2.7

⁸³ Forsvarsdepartementet: Prop. 14 S (2020-2021), kap. 7.2.4

Forsvarets ressurser skal kunne brukes mer også til støtte for politiet og andre statlige myndigheter i håndtering av særlige oppdrag for nasjonal sikkerhet. Det bør imidlertid ikke gjøres ved å definere en oppgave 9 som dimensjonerende, men ved å klargjøre den allerede tunge sivil-militære egenarten ved de dimensjonerende oppgavene. Enkelte sammensatte trusler kan ramme statssikkerheten og Forsvarets støtte til sivile myndigheter i å håndtere slike trusler hører med under oppgaver som å forsvare, overvåke og hevde suverenitet.⁸⁴

Kommisjonen ser at det er et grunnlag for økt støtte. Men uttaler ikke at dette igjen bør medføre at Forsvaret i større grad bør legge til rette for bistandsoppgaver i sine investeringer eller dimensjonerings.

Videre mer konkret om revidert oppgavesett:

Nytt oppgavesett for Forsvaret [xx]; 6. Bidra militært til internasjonal innsats utover støtte til kollektivt forsvar, 7. Bidra med øvrig militær støtte og bistand til samfunnet [xx] er også viktige, men Forsvaret skal ikke være organisert eller finansiert spesifikt for disse. Dette vil være i samsvar med gjeldende praksis.⁸⁵

Igjen ser kommisjonen bort fra at det er en sammenheng mellom uttalelser om at det bør være en større utnytting av de samlede ressursene i samfunnet, og en vurdering om det da også må medføre et tilsvarende standpunkt for investeringer og dimensjonerings.

Men kommisjonen uttaler at "[d]et vil blant annet være behov for å tenke nytt rundt samordning og ressursutnyttelse av eksisterende militære og sivile ressurser, herunder også muligheter for at kapasiteter som bygges opp kan brukes både sivilt og militært."⁸⁶ (Vår understrekning)

Vurdert i forhold til uttalelser ovenfor kan det synes som om kommisjonen her mener at bistand i større grad skal tolkes som om Forsvaret skal inn og gjøre oppgaver/overta oppgaver, enn å bistå inn i politiets løsning av oppgaver/sikre bistandskapasitet.

Alle Forsvarets tilgjengelige ressurser kan i prinsippet bistå det sivile samfunn, avhengig av den faktiske situasjonen. I slike tilfeller må avveininger mellom sivile myndigheters behov og hensynet til Forsvarets dimensjonerende oppdrag være bestemmende for støttens art. I Forsvarskommisjonens anbefaling til oppdatert oppgavesett for Forsvaret uttales det at oppgavene 1 til og med 5 vil være dimensjonerende. Det innebærer at oppdrag som faller inn under oppgavene 6 og 7, og i de tilfeller der Forsvarets ressurser er strukket, vil kunne bli prioritert ned og at kapasiteter ikke skreddersys for dette formål.⁸⁷

Direktoratet vil påpeke at en slik nedprioritering vil kunne være uheldig for politiets oppgaveløsning med planlagt bistand fra Forsvaret. Men kommisjonens rapport kan også tolkes mer positivt ved å forstå omtalen på s. 171 i forhold til oppgave 9 *Bidra til samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver*, som at kommisjonen mener at bistandsoppgaver relatert til slike også kan falle inn under det som er skissert som oppgave 2, 3, 4 og 5 – altså dimensjonerende oppgaver. Direktoratet anmoder Forsvarsdepartementet om å lese kommisjonens vurdering med en slik forståelse.

4.3.Særlig om sammensatt virkemiddelbruk

Forsvarskommisjonens analyse viser at sikkerhetspolitikken primat er tilbake, dog med to nye og vesentlige premisser:

---

⁸⁴ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen 2021, s. 170 annen spalte

⁸⁵ Ibid s. 171

⁸⁶ Ibid 234 første spalte

⁸⁷ Ibid s. 236 første spalte

1) De klare skillers tid er over. Skillet mellom fred, krise og krig, mellom statlige og ikke-statlige aktører, og mellom det sivile og det militære, blir aller mindre tydelig. Fremtidens trusselbilde er svært komplekst, og fremtidige kriser blir sannsynligvis mer kumulative.⁸⁸

2) S sammensatte trusler og utfordringer kan berøre mange sektorer samtidig og utfordre samfunnets samlede motstandskraft og kritiske samfunnsfunksjoner.⁸⁹

Politidirektoratet støtter Forsvarskommisjonen i at Norge ikke kan forsvares av militære virkemidler alene i en tid der truslene blir mer komplekse og sammensatte.⁹⁰ Reell erkjennelse av det nye trusselbildets alvor, og gapet mellom dette på den ene siden og totalforsvarets samlede kapasitet på den andre siden, fordrer strategisk og tverrsektoriell ledelse og utvikling i all innsats mot sammensatt virkemiddelbruk.

Direktoratet mener at behovet for et bedre sivil-militært samarbeid er maktpåliggende, inkludert mer avklart samarbeid mellom politiet og Forsvaret – statens maktapparat i fred og krig- i møte med sammensatte trusler. Direktoratet er enig i at tiden er inne for nasjonale løsninger som tør å utfordre de eksisterende rammene og ansvarsfordelingen mellom sektorer og virksomheter. Det er behov for mer tverrsektoriell og strategisk evne til å forstå, motvirke og forsvare Norges nasjonale sikkerhetsinteresser over tid.⁹¹ Politiets rolle, ansvar og kapasiteter er sentrale for befolkningens trygghet, samfunnets virke og statens sikkerhet – også i møte med sammensatt virkemiddelbruk.

Direktoratet forventer at sammensatt virkemiddelbruk i økende grad vil ramme Norge i fred, og i det lavere krisespekteret, og utfordre sektorprinsippet og arbeidsdelingen mellom politi og forsvar og EOS-tjenestene. Vi forventer at sammensatte trusler kan utfordre analyse og vurdering, felles situasjonsforståelse, forebygging, hendeshåndtering, etterforskning og beredskap. Følgelig mener Politidirektoratet at det haster med å styrke rammene for myndighetenes samlede innsats mot sammensatte trusler.

Politiet har en sentral rolle i deteksjon og håndtering av hendelser som kan være relevante å vurdere opp mot sammensatt virkemiddelbruk. Ulike aktiviteter hvor det ikke er tydelig eller mulig å stadfeste hvorvidt en statlig aktør er involvert innen politiets ansvarsområde er bl.a. tyveri av sensitiv informasjon, skadeverk, sabotasje eller rekognoseringsaktivitet mot samfunnskritiske og trusselutsatte objekter/områder.

Sammensatt virkemiddelbruk i spekteret mellom fred, konflikt og krig stiller oss overfor en dobbel kognitiv utfordring. Den første utfordringen er å forstå, og å faktisk erkjenne, at det igjen er krig i Europa, og hva konsekvensene at en av våre nærmeste naboer i nord har gått til angrepskrig mot en annen europeisk stat. Den andre utfordringen er å forstå, og faktisk erkjenne at denne krigen langt ifra er konvensjonell. Vi må forvente fortsatte forakt for krigens folkerett og bruk av et bredt spekter av virkemidler mot både sivile og militære mål. Det er utfordrende å kognitivt begripe at virkemidlene er så mange og langsiktige, og at bruken av dem kun begrenses av trusselaktørens kreativitet og stamina.

Dette er i tråd med kommisjonens omtale av at økt stormaktsrivalisering og internasjonal alliansepolitikk kan føre til økt aktivitet i spennet mellom krig og fred, og at flere stater trolig vil bruke ikke-statlige aktører, som private militære selskaper, opprørsgrupper og kriminelle grupper/nettverk, for å nå sine mål.⁹² Aktivitetene kan være cyberoperasjoner, mer eller mindre åpne økonomiske og diplomatiske virkemidler, eller ulike former for nettkriminalitet som er blitt mer aggressivt og konfronterende.⁹³

---

⁸⁸ Ibid s.96

⁸⁹ Ibid s.94

⁹⁰ Ibid s.12

⁹¹ Ibid s.123

⁹² Ibid s. 141, annen spalte

⁹³ IOCTA 2021. Europols Cybercrime Center, og DSB; Analyser av krigsscenarioer 2019

Kommisjonen mener at samlet samordning for å møte sammensatte trusler har blitt bedre,⁹⁴ men understreker også behovet for utvikling av beslutningsstøtte fra EOS-tjenestene. Direktoratet vil understreke politiets sentrale rolle for en felles situasjonsforståelse mellom sivile og militære totalforsvarsaktører. Politiets informasjon og etterretningsanalyser er nødvendige bidrag til en bedre tverrsektoriell forståelse av langsiktig og fornektbar virkemiddelbruk. Det vises blant annet i at sammensatte cybertrusler utfordrer etablerte systemer og ansvarsfordeling mer enn noen andre endringer av trusselsituasjonen har gjort de senere årene. For politiet fremstår det som tydelig at de første merkbare handlinger av en sammensatt påvirkningsoperasjon eller cyberoperasjon vil kunne skje i det sivile samfunn, godt dekket av til dels naturlige og lite sensasjonelle hendelser, som Kripos skriver i sitt høringsinnspill.

Videre mener direktoratet at tverrsektorielt samarbeid er nødvendig for knytningene til statlige aktører fra fremmede stater (attribusjon), i tråd med kommisjonens omtale av at tettere tverrsektorielt og internasjonalt samarbeid trengs for felles situasjonsforståelse.

Relevant og rettidig informasjonsdeling er vesentlig. Kripos påpeker i sitt høringsinnspill at det i det daglige per tid er behov for å utvide og forenkle adgangen til informasjonsdeling ved samarbeidsavtaler, for at dette skal kunne fungere godt i krisehåndtering. Informasjonsdeling møter praktiske utfordringer i samarbeid mellom politiet og Forsvaret, skriver Kripos. Eksempelvis hvor Forsvaret opererer med høyere gradering av informasjon enn det politiets saksbehandlings-systemer er egnet for. Prosesser med å avgradere, sanitisere og evt. legge informasjon over i politiets systemer forsinkes og kompliserer samhandlingen/ informasjonsdelingen. Dette kan i ytterste konsekvens føre til at informasjon ikke blir delt.

Direktoratet er enig med Forsvarskommisjonen i at en økning og forenkling av adgang til å dele informasjon mellom samvirkende aktører og etater bør vurderes. Ved alvorlige nasjonale hendelser og kriser bør hensynet til oppdragsløsning veie tungt, og følgelig bør det vurderes om hensyn som i en normalsituasjon begrenser informasjonsdeling, f.eks. personvern hensyn, kan vike proporsjonalt.

Politidirektoratet mener at etableringen av Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS) er et viktig tiltak for å utvikle analysesamarbeid, tillit og kultur mellom politiet, EOS-tjenestene og andre relevante virksomheter som kan bidra til mer helhetlig analyse av sammensatte trusler. Direktoratet er positive til at NESS kan utvides til å inkludere DSB og FSA, slik Totalberedskapskommisjonen anbefaler.

Samfunnets forståelse av sammensatte trusler er viktig for den samlede motstandskraften. Politidirektoratet er enige med kommisjonen i viktigheten av at kompleksiteten og usikkerheten rundt sammensatt virkemiddelbruk må formidles godt og bredt, både til innbyggerne generelt, herunder i skole og utdanning, og innad i totalforsvaret, herunder til relevante næringslivsaktører.

Som en forlengelse av politiets informasjon om, og etterforskning og håndtering av mulig sikkerhetstruende hendelser/sammensatt virkemiddelbruk i fredstid, anser direktoratet det som hensiktsmessig at politidirektøren inngår som fast rådgiver for regjeringen i nasjonal styring og ledelse tilpasset en ny tid, på lik linje med forsvarssjefen. Kommisjonen viser til at dette kan ivaretas ved utvikling av Regjeringens sikkerhetsråd eller et nasjonalt sikkerhetsråd.⁹⁵ Se for øvrig direktoratets vurderinger nedenfor i pkt. 5. *Nasjonalt ledelse i krisehåndtering – politiets rolle i krisehåndtering.*

Når det gjelder håndtering av sammensatte trusler, mener vi at Kommisjonens omtale er uheldig fordi den nesten gjennomgående beskriver det som om dette er EOS-tjenestenes ansvar. Direktoratet vil understreke at politiet er en sentral aktør i håndtering av sammensatte trusler. I fredstid er det politiet som oftest kan og vil iverksette aktive tiltak for å bekjempe kriminalitet og andre trusler mot person, eiendom, fellesgoder og

---

⁹⁴ NOU 2023: 14; Forsvarskommisjonen av 2021, s.11

⁹⁵ Ibid kap. 15.5

alle lovlig virksomhet, som Kripos påpeker i sitt høringsinnspill. Politiets rolle er viktig fordi sammensatt virkemiddelbruk typisk både vil vise seg som, og reelt være, enkeltstående straffbare handlinger som må håndteres som det - inntil og også etter at det eventuelt kan konstateres at de er del av en statlig aktørs sammensatte virkemiddelbruk. Finnmark politidistrikt viser i sin høringsuttalelse til kommisjonens synspunkt om at "styrking av forsvaret mot sammensatte trusler [xx] primært om hvordan Forsvaret kan understøtte andre myndigheter og sivile aktører".⁹⁶ Dette er i tråd med FFIs anbefaling om at "det utøves aktsomhet ved mulige utvidelser av Forsvarets ansvar for å avskrekke, avdekke og håndtere sammensatte trusler".⁹⁷

Sammenfallende distriktsgrenser, vil etter direktoratets syn, styrke samfunnets innsats mot sammensatte trusler. Innsatsen mot sammensatt virkemiddelbruk bør, som andre trusler og sikkerhetsutfordringer, ledes gjennom politiets og Forsvarets mandater for fred, krise og krig. Dette kan videreutvikles ved en harmonisering av distriktsgrenser for beredskapsaktører og sentrale samarbeidsaktører, som kan gi bedre forutsetninger for både sektoransvar og samvirke. Dagens struktur med det store antallet/variasjonene i geografiske distriktsgrenser for de viktigste beredskapsaktørene skaper betydelige utfordringer for bl.a. situasjonsforståelse, ledelse, koordinering, samvirke og rapportering.

Direktoratet ser dette i sammenheng med kommisjonens anbefaling om etablering av integrerte team ved potensielt alvorlige, uklare trusselsituasjoner.⁹⁸ Kommisjonen omtaler samordning av operasjon basert på full tilgang til all relevant informasjon. Dette kan være positivt, men POD mener at slike team bør inkludere politiet, gitt politiets oppgaver og rolle i fredstid. 25. juni-skytingen i Oslo 2022 er et eksempel på dette.

I tillegg ser vi dette i sammenheng med vår anbefaling om mer strukturert operativt samvirke og nasjonale langtidsplaner for sivile beredskapsaktører og Forsvaret, se pkt. 5.

Politidirektoratet mener at de siste års økte samordning for å møte sammensatte trusler kan bidra til en helt nødvendig revitalisering av totalforsvaret. I revitaliseringen bør samhandling mellom politiet og Forsvaret være en sentral akse, som knytter bl.a. utenlands- og innenriks-informasjon, analyse og etterretning, samt operativ ledelse på lokalt og nasjonalt nivå tettere sammen for tverrsektoriell situasjonsforståelse, beredskap og håndtering av ulike scenarioer og hendelser.

4.4. Totalforsvaret

Politidirektoratet vil ikke i denne uttalelsen kunne redegjøre for sitt samlede syn på Totalberedskapskommisjonens rapport sett opp mot Forsvarskommisjonens rapport. Men vil likevel komme med enkelte vurderinger.

Forsvarskommisjonen understreker at Norge er avhengig av et velfungerende totalforsvar som kan håndtere stadige samfunns- og trusselendringer.⁹⁹ Direktoratet mener at samfunnets samlede virkemiddelapparat er avgjørende for evnen til å håndtere samtidige kriser og sammensatte trusler.

Dagens sikkerhetspolitiske situasjon og trusselbilde, med potensiale for eskalering, vil medføre at beredskapsaktørene raskt vil kunne bli opptatt med egne oppgaver innenfor eget ansvarsområde. Som det påpekes i Forsvarskommisjonens rapport; "totalforsvarskonseptet står således i et spenn mellom det sektoriserede ansvarsprinsippet og det gjensidige samvirkeprinsippet".¹⁰⁰ Med dette perspektivet er det viktig for utviklingen av totalforsvaret i Norge, at fokus på samhandling og samvirke økes i tiden fremover.

---

⁹⁶ Ibid s.223

⁹⁷ Ibid

⁹⁸ Ibid s. 292

⁹⁹ Ibid s. 70

¹⁰⁰ Ibid s. 229

Direktoratet er enig i at totalforsvaret bør revitaliseres. Vi støtter kommisjonen i at grunnleggende prinsipper for samarbeidet i totalforsvaret må stadfestes, og ledelse og styringslinjer må påse at planlegging, øving og samhandling faktisk skjer. I revitalisering av totalforsvaret bør samhandling mellom politiet og Forsvaret utgjøre en sentral akse, som knytter operativ kapasitet, etterretning og analyse både utenriks og innenriks tettere sammen for mer helhetlig situasjonsforståelse, beredskap og håndtering av ulike scenarioer og hendelser. Dette kan bygge videre på den positive utviklingen av forholdet mellom politiet og Forsvaret, og siste års økte samordning bl.a. mot sammensatte trusler. Direktoratet vil i arbeidet med Totalberedskapskommisjonens rapport kommentere dette også i forhold til de øvrige aktører i totalforsvaret.

Direktoratet legger som Forsvarskommisjonen til grunn at Norge ikke kan forsvares av militære virkemidler alene i en tid der truslene blir mer komplekse og sammensatte.¹⁰¹ Samfunnets samlede reaksjonsevne og utholdenhet må styrkes for å møte fremtidens utfordringer. Direktoratet støtter kommisjonen i at grunnleggende prinsipper for samarbeidet i totalforsvaret må stadfestes, og ledelse og styringslinjer må påse at planlegging, øving og samhandling faktisk skjer.

Forsvarskommisjonen understreker at Norge er avhengig av et velfungerende totalforsvar som kan håndtere stadige samfunns- og trusselendringer.¹⁰² Noe også Totalberedskapskommisjonen synes å være enig i." Mange sektorer og nivåer må spille sammen i totalforsvarsarbeidet, og det medfører et behov for samordning."¹⁰³ Behovet for sivil-militært samarbeid vil fortsette å vokse. Det vil bli økt press på å etablere nødvendige prosedyrer, planverk, flere øvelser og økt samhandling. Direktoratet mener at dette er avgjørende for myndighetenes evne til å håndtere sammensatte trusler og samtidige kriser med samfunnets samlede virkemiddelapparat, herunder et godt samvirke mellom politi og forsvar. I denne sammenheng nevnes også at NATOs komite for sivil beredskapsplanlegging (CEPC) har etablert syv forpliktende krav til medlemslandene (baseline requirements). NATOs kollektive forsvar bygger på at medlemslandene har en godt fungerende sivil beredskap og motstandsdyktige kritiske samfunnsfunksjoner og infrastruktur. Det foreligger retningslinjer og konkrete mål for hver av de syv kravene¹⁰⁴. Politiet har en både viktig og gjennomgående rolle i å sikre disse forpliktelsene.

Forsvarskommisjonen synes også å være enige i at planlegging med hensyn til hva Forsvaret kan forvente av støtte fra det sivile samfunnet og vise versa er av betydning raskt å få avklart. Noe direktoratet er enig i.

I tillegg uttaler Totalberedskapskommisjonen at det er behov for å tydeliggjøre ambisjonsnivået for politiberedskapen for ulike typer kriser. Kommisjonen uttaler at

politiets kapasitet og ressurser må ses i sammenheng med andre beredskapsressurser i sivil, privat og frivillig sektor – i tillegg til Forsvarets ressurser. Dette gjelder særlig på områder hvor det ikke er avgjørende med politikompetanse eller politimyndighet.¹⁰⁵

Direktoratet vil i den forbindelse vise til at det er enighet mellom kommisjonene om at det vil være nødvendig å opprettholde et tydelig skille mellom politiets og Forsvarets oppgaver. Samt vise til hva direktoratet uttaler under pkt. 2.2 om kriminalitetssituasjonen, at hverdagen til politiet er full av dilemmaer og paradokser i

---

¹⁰¹ Ibid s.12

¹⁰² Ibid s. 70

¹⁰³ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 170 annen spalte

¹⁰⁴ 1. Sikre kontinuitet for styresmaktene og kritiske offentlige tjenester

2. Sikre en robust kraftforsyning

3. Sikre evnen til å håndtere ukontrollert forflytning av mennesker

4. Sikre robust mat- og vannforsyning

5. Sikre evnene til å håndtere masseskadesituasjoner

6. Sikre robuste sivile kommunikasjonssystemer

7. Sikre robuste transportsystemer

¹⁰⁵ Ibid s. 366 første spalte

forhold til hvilke oppgaver som politiet må løse, hvilke oppgaver som andre myndigheter forventer at politiet skal løse og hvilke oppgaver som politiet løser fordi det ikke er andre instanser til å utføre dem. Slike avgrensninger må derfor ses i forhold til et slikt mangfoldsbilde, hvor særlig politiets tillagte oppgaver og behov for en særskilt polisiære kompetanse bør vektlegges. Samt andre myndigheters kompetanse til alternativt å kunne løse disse. Selv om en oppgave i utgangspunktet kan vurderes løst av andre instanser, kan situasjonen utvikle seg til at det kun er politiet som kan løse den, f.eks. ved bruk av makt. Farer ved å forskyve statlige oppgaver til private instanser som f.eks. vokterbransjen som nevnt at kommisjonen, med sine begrensede hjemler og kompetanse, bør også vurderes varsomt. Det vises her også til et pågående utredningsarbeid etter oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartement om å vurdere behovet for, og mulighetene for, å etablere en politiforstrekningsressurs. Rapporten er forventet levert i løpet av høsten 2023.

Det er også enighet i kommisjonene om at svensk og finsk medlemskap i NATO vil endre betingelsene for det norske totalforsvaret. Men det er uklart hva en slik ny utvidet medlemsnærhet vi si i praksis for norske sivile instanser, herunder politiet. Direktoratet støtter imidlertid et synspunkt om at det må foretas analyser som i større grad kan tydeliggjøre dette. Se for øvrig direktoratets vurderinger i pkt. 4.10. *Internasjonal samhandling i et bistandsperspektiv*.

For øvrig er også forholdet mellom de to rapportene omtalt enkelte andre steder i den løpende teksten, blant annet under pkt. 5 *Nasjonale ledelse i krisehåndtering – politiets rolle i krisehåndtering*.

4.5. Helikoptertransportkapasiteter og bistand fra Forsvaret

Hvor raskt politiet vil kunne ankomme et innsatssted vil ha betydning for hvordan oppdraget vil kunne løse, og kan derav også få konsekvenser for oppgaven med å redde liv og helse.

Politiet slik det er organisert og ressursatt i dag, har liten egen transportkapasitet for å kunne dekke hele landet innenfor et rimelig tidsaspekt. Politiet disponerer nå tre egne politihelikoptre som er lokalisert på Politiets beredskapssenter (PNB) på Taraldrud, og et sivilt helikopter som er lokalisert i Tromsø.

I et geografisk langstrakt land med en relativt liten befolkning, se nærmere pkt. 2.3, er det utfordrende å transportere tjenestepersoner og materiell over lengre strekninger. Da vil helikopterstøtte være aktuelt, noe som også ble påpekt i samfunnsikkerhetsmeldingen fra 2012.¹⁰⁶

Det er behov for å vurdere bedre utnyttelse av landets samlede statlige helikopterkapasiteter, herunder bedre samordnet bruk av Forsvarets helikoptre.

Forsvaret har helikopterbasert med Bell 412 SP-helikoptre i Bardufoss og på Rygge. Totalt har de 18 Bell-helikoptre, hvorav tre er plassert i Bardufoss, og 15 er plassert på Rygge. I henhold til instruks om Forsvarets bistand til politiet, skal Forsvaret ved anmodning fra politiet yte bistand så langt det er mulig, uten å gå utover akutte militære oppgaver som er viktigere enn det oppdrag anmodningen gjelder.

Forsvaret har to Bell helikoptre stående på 1 times beredskap på Rygge til politiets mulige bruk. Ved ytterligere behov kan politiet be om flere, men da er det ut i fra Forsvarets egen evne til å kunne yte bistand. Det er også nylig besluttet at det skal plasseres Bell helikoptre i Indre Troms. Bistand fra disse må avklares nærmere.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St. 29 (2011–2012)

¹⁰⁷ Det er i tillegg inngått en avtale med Airlift i Nord-Norge. Det står ett helikopter i Tromsø på 1 times beredskap til mulig bruk for politiet. I tillegg har sokkelpolitidistriktene inngått en avtale med Equinor om at politiet kan benytte sokkeltransporthelikoptrene til å transportere politiressurser til oppdrag på sokkelen ved behov. Her er det imidlertid ingen krav til beredskapstid.

Det bør vurderes om kapasiteten til flere av Forsvarets helikoptre kan ressurssettes til mulig bistand til politiet. I en slik vurdering bør det også inngå at beredskapstiden kan reduseres til 15 minutter. Hvor raskt politiet kan ankomme et innsatssted vil i mange tilfeller ha avgjørende betydning for å redde liv og helse.

En annen viktig ressurs er 330 skvadronens helikoptre som disponeres av redningstjenesten. Redningshelikoptertjenesten har baser med redningshelikoptre med 15. min. beredskap på Banak lufthavn, Bodø lufthavn, Sola flystasjon, Ørland flystasjon, Florø lufthavn og Rygge flystasjon og fra 1. juli 2022 ved Tromsø lufthavn, Langnes. I tillegg til en base i Longyearbyen.

Redningshelikoptrenes primær oppgave er søk og redning, men i tillegg utfører de luftambulanseoppdrag og andre samfunnsnyttige oppdrag som blant annet bistand til politiet.¹⁰⁸ I 2018 fastsatte Justis- og beredskapsdepartementet retningslinjer knyttet til politiets anmodning om bruk av redningshelikoptre.¹⁰⁹ HRS avgjør hvorvidt redningshelikoptre på redningsberedskap kan avgis til andre formål enn søk- og redningstjeneste. Politiet kan anmode om bistand til transportstøtte med redningshelikoptre ved alvorlig kriminalitet hvor det er fare for liv og helse, eller bistand til maritim kontraterror. Dersom HRS innvilger anmodning fra politiet om bistand fra redningshelikoptre, må politiet i tillegg anmode FOH om bistand fra militært personell, jf. bistandsinstruksen. Instruksen gjelder ikke for oppdrag i redningstjenesten, men for bistand fra Forsvaret til politiet for å løse ulike politioppdrag. Instruksen kommer derfor til anvendelse når redningshelikoptre som opereres av militært personell skal brukes i oppdrag for politiet.

Grunnlaget for HRS' statistikk er hendelser der HRS er varslet og har registrert hendelsen som en redningsaksjon. Statistikken viser aksjoner fordelt mellom land, luft, sjø, og hendelsestyper.¹¹⁰ Bruk av redningshelikoptre i transportstøtte til politiet statistikkføres ikke.

På forespørsel fra direktoratet har de to hovedredningsentralene funnet at det i 2022 ble gitt transportbistand til politiet med redningshelikoptre i ett tilfelle som faller inn under Justis- og beredskapsdepartementets retningslinjer.¹¹¹ Det ble også gitt transportbistand i to tilfeller ifm. uthenting av funn knyttet til søk etter antatt omkomne (SEAO), men denne bistanden inngikk i redningshelikoptrenes regulære trening. Hva årsaken kan være til det beskjedne omfanget av transportbistand er uklart. Innenfor høringsfristen har det heller ikke vært mulig å gå dypere inn i dette, men mulige forklaringer kan være at det grunnet manglende statistikkføring er mørketall, eller at politiet i stor grad får dekket sine behov for transportbistand direkte fra Forsvaret¹¹² og evt. andre. Uansett årsak er det en svakhet at man ikke har bedre oversikt. Direktoratet vil derfor ta initiativ til å få på plass rutiner for statistikkføring av transportbistand til politiet med redningshelikoptre. Det er imidlertid ikke bare en redningstjeneste i snever forstand som bidrar til å sikre liv og helse. En rekke politioperasjoner er også svært viktige for folks liv og helse og bør i større grad inngå i de vurderinger som gjøres når støtte skal gis prioritet, herunder hvor viktig det er med en rask reaksjon og hvilke interesser som er involvert ved akutt fare for tap av menneskeliv og alvorlige personskader, samt beskyttelse av viktige samfunnsinteresser. I tillegg til det arbeidet som nå utføres med hensyn til luftkapasitet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet¹¹³, bør det nedsettes et arbeid for å

---

¹⁰⁸ Justis- og beredskapsdepartementet: Organisasjonsplan for redningstjenesten, FOR-2019-12-06-1740, pkt. 2–10

¹⁰⁹ Politiets anmodning om bruk av redningshelikoptre – grunnprinsipper, prosedyre og kriterier, fastsatt av JD 5.1.2018.

¹¹⁰ <https://www.hovedredningssentralen.no/om-hrs/statistikk/> (16.6.2023).

¹¹¹ Gjaldt pågående livstruende vold (PLIVO).

¹¹² I perioden 2019–2022 utgjorde transport i snitt 1,5 prosent årlig (mellom fem og 13 oppdrag per år) av den samlede bistanden fra Forsvaret, ifølge tall fra FOH.

¹¹³ Det pågår et oppdragsarbeid gitt av Justis- og beredskapsdepartementet for å se på de samlede luftkapasitetene til politiet. Rapport vil bli avgitt innen utgangen av 2023.

vurdere om dagens bruk av redningshelikoptrene bidrar til mest mulig samfunnsnytte i forhold til å redde liv og helse.

Totalberedskapskommisjonen peker på at

[d]et er viktig å sikre forutsigbarhet for befolkningen om at de vil bli ivaretatt ved akutte hendelser, og at befolkningen i hele landet opplever at storsamfunnet stiller opp med ressurser i en kritisk situasjon. Kommisjonen mener det er behov for en politisk drøftelse og vurdering knyttet til hva standarden for grunnberedskapen i Norge skal være, og hvor mye risiko man er villig til å leve med. Hva slags risiko den enkelte innbygger i Norge må forvente å leve med, og hvilken hjelp man kan forvente av nødetatene ved ulike hendelser, er noe det er viktig å kommunisere åpent rundt.¹¹⁴

Direktoratet slutter seg til en slik anmodning og mener at helikoptertransportkapasiteter knyttet til responstid for politiet inngår i slike vurderinger.

4.6.Særlig om samvirkeprinsippet

Etter terrorangrepet 22. juli 2011, ble samvirkeprinsippet innført formelt i Norge. Direktoratet erfarer imidlertid at det er ulike oppfatninger blant samvirkeaktørene om hva som ligger i prinsippet og ser derfor et behov for å redegjøre for direktoratets syn. Totalberedskapskommisjonen viser også i sin rapport til at det er avdekket en slik uklarhet mellom enkelte samvirkeaktører.¹¹⁵ Direktoriets syn nedenfor er basert på direktoratets vurdering i tidligere avgitt rapport *Samhandling mellom politiet og brann- og redningsvesenet*, avgitt til Justis- og beredskapsdepartementet 15.6.22. Direktoratet vil imidlertid ytterligere vurdere og kommentere dette i vår høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonens rapport.

Prinsippet skal sikre best mulig utnyttelse av ressurser på tvers av sektorer. Det innebærer at "myndigheter, virksomheter og etater har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering"¹¹⁶. Det fremgår også av stortingsmeldingen hvor prinsippet ble lansert at "[i]nnføring av samvirkeprinsippet innebærer ikke noen endring i de grunnleggende ansvarsforholdene".¹¹⁷

Dette er ytterligere utdypet i stortingsmeldingen fra 2015 om politiets rolle i den nasjonale kriseledelsen:

Samvirkeprinsippet stiller krav til at myndighet, virksomhet eller etat har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering. For å sikre best mulig utnyttelse av ressurser på tvers av sektorer, er det behov for samarbeid på tvers av ansvarsområder.

Erfaringer fra en rekke hendelser og øvelser har vist betydningen av at alle aktører må samvirke for at kriser skal håndteres best mulig. Samvirkeprinsippet er særlig tydelig i organiseringen av norsk redningstjeneste, der tjenesten er organisert som et samvirke mellom offentlige, frivillige og private aktører og frivillige organisasjoner under ledelse av to hovedredningssentraler (HRS) og underlagte lokale redningssentraler (LRS).

Samvirkeprinsippet innebærer ikke noen endringer i de grunnleggende ansvarsforholdene, men understreker behovet for at alle virksomheter og nivåer har et aktivt og bevisst forhold til gjensidige avhengigheter og hvilke aktører det vil være

---

¹¹⁴ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 333 første spalte

¹¹⁵ Ibid s. 330 første spalte

¹¹⁶ Regjeringen.no. Hovedprinsipper i beredskapsarbeidet 14.10.21

¹¹⁷ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St nr. 29 (2011-2012) Samfunnssikkerhet, s. 40

nødvendig å samhandle med, både når det gjelder forebyggende arbeid og i beredskapssituasjoner.¹¹⁸

I tillegg uttales det om samvirke i samfunnssikkerhetsmeldingen fra 2016 at god kjennskap til hverandre og vilje til å stille egne ressurser til disposisjon for hverandre er forutsetninger for at samvirket skal fungere godt:

Godt samvirke forutsetter forståelse, tillit og kjennskap til hverandres ressurser, kompetanse, organisering og kultur, og en vilje til å stille ressurser til disposisjon. Godt samvirke oppnås der partene møtes med en åpen holdning til andres perspektiv og kompetanse, og der oppmerksomheten er rettet mot at oppgaven totalt sett blir løst på best mulig måte.¹¹⁹

Samvirkeprinsippet innebærer at alle aktørene har et ansvar for at innsatsen utøves på en slik måte at den sikrer en best mulig utnyttelse av de samlede ressursene på tvers av sektorer og en best mulig tjeneste for innbyggerne. Dette innebærer også såfremt egen nødetat har ledige ressurser, og det ikke er noen legale skranker for å utføre oppgaven, at de også bør kunne utføre oppgaver som en annen nødetat ikke har ressurser til å utføre og som ikke bør vente, samt å stille materielle ressurser til rådighet for andre aktører.

Når det gjelder den enkelte krise eller hendelsens omfang uttales det i stortingsmeldingen fra 2012 at:

[v]ed å innføre et samvirkeprinsipp også for annet samfunnssikkerhetsarbeid [enn redningstjenesten], vil man få et prinsipp som er gjennomgående uavhengig av hva slags kriser det er tale om, eller hvilket nivå de håndteres på.¹²⁰

Samvirkeprinsippet er således ikke tiltenkt kun å omfatte større kriser eller som hendelsene 22. juli 2011. Grunnlaget for et godt samvirke er beskrevet slik i meldingen fra 2016:

Godt samvirke forutsetter forståelse, tillit og kjennskap til hverandres ressurser, kompetanse, organisering og kultur, og en vilje til å stille ressurser til disposisjon. Godt samvirke oppnås der partene møtes med en åpen holdning til andres perspektiv og kompetanse, og der oppmerksomheten er rettet mot at oppgaven totalt sett blir løst på best mulig måte.¹²¹

Ved større hendelser uttalte Justis- og politidepartementet allerede i 2005 at:

Ekstraordinære hendelser vil ofte også kreve tiltak fra andre etater enn politiet. Skal politiets beredskapsoppgaver kunne ivaretas, er det avgjørende at etaten har rolleforståelse og øvelsesmønster som i slike situasjoner baserer seg på samvirke med andre nød – og beredskapssetater, kommuneledelse, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum.¹²²

Politidirektoratet er av den oppfatning at samvirkeaktørene har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig samhandling om oppgaver på et skadested, og aktuelle offentlige myndigheter har et ansvar for at aktørene settes i stand til å utføre tillagte oppgaver. Dette må også omfatte oppgaver som er tillagt som bistandsoppgaver, herunder personell og materiell.

Totalberedskapskommisjonen viser også til at det er behov for at samvirke mellom aktørene prioriteres, og anbefaler at det settes i gang et arbeid for å utvikle et felles

---

¹¹⁸ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St. 13 (2015–2016) Politiets rolle i den nasjonale kriseledelsen, s. 6

¹¹⁹ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St. 10 (2016-2017) Risiko i et trygt samfunn – Samfunnssikkerhet

¹²⁰ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St. nr. 29 (2011-2012) Samfunnssikkerhet, s. 39

¹²¹ Justis- og beredskapsdepartementet: Meld. St. 10 (2016-2017) Risiko i et trygt samfunn – Samfunnssikkerhet, s. 21

¹²² Justis- og politidepartementet: St.meld. nr. 42 Politiets rolle og oppgaver, s. 71

kunnskapsgrunnlag for å øke forståelsen av hvordan samvirket mellom aktørene er, og hvordan dette er i utvikling, og legger til at samvirket mellom aktørene i den offentlig organiserte redningstjenesten også må inkluderes i et slikt arbeid.¹²³

Et annet forhold av samvirke er hvordan beredskap regionalt er inndelt og organisert. Krisehåndtering og beredskap i Norge skal i dag styres i og koordineres mellom politiets 12 distrikter, Heimevernets 11 distrikter, Sivilforsvarets 20 distrikter, 4 regionale helseforetak og p.t. 11 fylker. Nasjonal styring gjennom et sett med felles distriktsgrenser på tvers av sektorer kan medføre vesentlige styrker for samvirke mellom politiet og Forsvaret, og for totalforsvaret i stort. Totalberedskapskommisjonen viser til at en analyse av inndelingen av regional stat fra 2018¹²⁴ fant at sammenfallende inndeling av offentlige virksomheter på regionalt nivå hadde større betydning i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap enn for oppgaver relatert til regional planlegging og kommunerettet virksomhet. Det ble vist til at sammenfallende inndeling var av særlig betydning i det beredskapsforebyggende arbeidet, hvor felles strukturer fremmer kjennskap og kunnskap om samhandlende aktører og styrker forpliktelser i utvikling og gjennomføring av beredskapsplanverk og øvelser. Totalberedskapskommisjonen viser til at "manglende sentral styring av hvordan de geografiske grensene på regionalt nivå skal være, bidrar etter det kommisjonen erfarer til å gjøre den regionale samordningen krevende."¹²⁵ Å gå fra en rekke ulike distriktsgrenser til en nasjonal regional inndeling for samtlige aktører i totalforsvaret antas å ha positive effekter for strategisk ledelse og operativt samvirke i møte med fremtidens trusselbilde. Grunnet politiets fremtredende rolle i totalforsvaret hadde det etter direktoratets mening vært naturlig å vurdere politidistriktsinndelingen også som en beredskapsdistriktsgrense. Men dette er også vurderingstema som direktoratet vil komme tilbake til vår høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonen rapport.

4.7. Videreutvikling av beredskapsprinsippene – handlingsprinsippet og fleksibilitetsprinsippet

Forsvarskommisjonen viser til at behovet for mest mulig lik organisering av beredskapen i Norge i fred, krise og krig vil bli ytterligere aktualisert i årene som kommer. Det pekes på at det i tillegg til å videreutvikle de gjeldende beredskapsprinsippene, også kan vurderes å inkludere ytterligere prinsipper for samarbeidet. Kommisjonen viser til at Danmark har ytterligere to prinsipper; *handlingsprinsippet* som innebærer at man i uoversiktlige situasjoner heller skal eskalere innsatsen tidlig, for deretter å nedskalere dersom situasjonen blir avklart, og *fleksibilitetsprinsippet* som innebærer at man skal tilpasse oppdrag og sette sammen ulike elementer i krisehåndtering alt etter hva situasjonen krever.¹²⁶

Direktoratet er av den oppfatning at i en vurdering av hvordan de grunnleggende beredskapsprinsippene kan videreutvikles, bør innføring av *handlingsprinsippet* og *fleksibilitetsprinsippet* inngå. I utgangspunktet fremstår prinsippene som allmenngyldige for enhver beredskapsaktør. De vil kunne tilføre viktige tilleggsdimensjoner i beredskapsarbeidet som ikke fanges opp av de fire gjeldende beredskapsprinsippene. Direktoratet vil imidlertid komme tilbake til en slik vurdering i vår høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonens rapport.

4.8. Tillit fra innbyggerne i forhold til hvem som skal utføre oppgaver

Det er en forutsetning for et velfungerende demokrati at befolkningen har tillit til politikerne, de politiske institusjonene og til myndighetsorganene. Politiet er også avhengig av et godt omdømme og innbyggernes tillit for effektivt å kunne utføre sitt

---

¹²³ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 334 første spalte

¹²⁴ Direktoratet for forvaltning og IKT 2018

¹²⁵ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 79 annen spalte

¹²⁶ NOU 2023: 14. Forsvarskommisjonen av 2021, Kap. 13.3.2, s. 230

arbeid. Forsvarskommissjonen fremhever i kap. 11.3.3 den høye grad av tillit mellom stat, samfunn og folk som et fortrinn i forsvaret av Norge.

For at samfunnet skal ha tillit til at Forsvaret kan utøve oppgaver på vegne av politiet, må imidlertid Forsvaret ha nødvendig kunnskap og kompetanse om hvordan opptre innenfor politiets legale rammer. Dette opplæringsansvaret er tillagt politiet som må overføre kompetansen gjennom strukturert opplæring og tett oppfølging. Kompetanse er mer enn bare kunnskap. Det er også ferdigheter, evner og holdninger. Når myndighet skal utøves mot mennesker stilles det derfor strenge krav til utøverens kompetansenivå. Dette stiller igjen strenge krav til de som skal sette utøveren i stand til å handle rett, og samtidig unngå at samfunnets tillit ikke svekkes.¹²⁷ Kommisjonen fremhever at "[e]vnen til å dra nytte av sivil-militært samarbeid og høy tillit mellom befolkning og myndigheter er etter kommisjonens oppfatning nøkkelen til nødvendig motstandsdyktighet."¹²⁸ Det bør av den grunn vurderes om det skal tilbys en grunnpakke, eller et standardisert opplæringsløp for personell som skal gå inn i en bistandsrolle som potensielt vil innebære maktbruk.

Kommisjonen peker videre på at selv om det i de senere år er foretatt revisjoner av regler og rutiner for Forsvarets bistand til politiet og andre sivile myndigheter og samarbeidet er forbedret, er det fortsatt behov for å videreutvikle mekanismer for samhandling gjennom trening, øvelser og daglig drift.¹²⁹ En slik uttalelse støttes fullt ut av direktoratet.

4.9. Bistandsinstruksen – allerede moden for revisjon?

Forsvarskommissjonen viser i sin rapport til at samhandlingen mellom politiet og Forsvaret har utviklet seg positivt de siste årene, og at den nye bistandsinstruksen har skapt et vesentlig bedre utgangspunkt for samhandlingen. Likevel ser kommisjonen behov for avklaringer og forbedringer.¹³⁰

Politidirektoratet støtter kommisjonens betraktninger om bistandsinstruksen. Selv om den nye bistandsinstruksen har ført til flere positive endringer, er det fortsatt en del uklarheter som bør utredes og avklares. På grunn av dagens sikkerhetspolitiske situasjon har disse uklarhetene blitt mer synlige. Dette skyldes blant annet at det nå øves mer på samhandling i gråsonene. Kommisjonen viser selv til tre områder hvor det er behov for avklaringer: opplæring av bistandspersonell, bruk av militære våpen i sivile operasjoner og kommando- og ansvarsforhold. Politidirektoratet er enig i at disse tingene må avklares. I tillegg mener vi det er behov for å avklare Forsvarets bruk av NATO-styrker og alliert materiell som bistand inn i et politioppdrag. Videre mener direktoratet at instruksens § 8 er i strid med politiloven § 20 sjette ledd om legitimering. § 8 bør derfor endres for å unngå uklarhet og motstrid.¹³¹ Det kan også diskuteres om terskelen angitt i politiloven § 27a nr. 1 for å be om bistand fra Forsvaret til vakthold er noe for høy sett opp mot politiloven § 2 nr. 1 og objektsikringsinstruksen § 3. En kan potensielt se for seg skadeverk som ikke er naturlig å anse som "anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter", men som likevel kan få konsekvenser som påvirker samfunnssikkerheten i et større perspektiv, endog som en del av et større trusselbilde.

Til slutt vil direktoratet vise til at det er problematisk at instruksens bestemmelser er så skjønnsmessig og kortfattet utformet. Dette bidrar til å skape de ovenfor nevnte uklarhetene og gjør at instruksens bestemmelser i mange tilfeller tolkes ulikt av de to etatene.

---

¹²⁷ Anders Horn-Lynggren: Soldater med begrenset politimyndighet En undersøkelse av kompetanseoverføringen fra politiet til Grensevakten. Masteroppgave Forsvarets høgskole, Høst 2019

¹²⁸ NOU 2023: 14. Forsvarskommissjonen av 2021, s. 99, første spalte

¹²⁹ Ibid, s. 328, første spalte.

¹³⁰ NOU 2023: 14. Forsvarskommissjonen av 2021, s. 234

¹³¹ Dette ble også fremmet i Politidirektoratets svar til høringen til bistandsinstruksen. Det samme ble vist til av Riksadvokaten og andre.

Politidistriktene har i sine uttalelser til direktoratet i hovedsak pekt på at bistand som anmodes, gis. Men det er vist til utfordringer i situasjoner når Forsvaret har stor egenaktivitet og egen øvingsaktivitet, og ved spørsmålet om økonomi i situasjoner hvor det ikke skal gis akutt bistand. Dette skaper forsinkelser i vurderingene ved både planlagte og akutte anmodninger. Det bør i større grad vurderes om bistand til politiet kan ytes som del av egen øvelsesaktivitet og således ikke belaste politiet økonomisk.

Politidirektoratet vil ta et initiativ til et revisjonsarbeid opp mot Justis- og beredskapsdepartementet.

4.10. Internasjonal samhandling i et bistandsperspektiv

Politiet har ved flere anledninger erfart at tett og godt internasjonalt samarbeid bidrar til bedre forståelse, bedre varsling av mulige kriser, bedre samhandling med utenlandske ressurser og kompetansmiljøer, samt felles bekjempelse og håndtering på tvers av landegrensene. Direktoratet støtter derfor en større internasjonal integrering der det er mulig.

Politidirektoratet mener det må forventes at mange fremtidige kriser vil ha nedslagsfelt og betydning utover egne landegrenser. Informasjonsdeling er sentralt innen kriminalitetsbekjempelse. Sammensatte trusler er grenseoverskridende, og det vil kun være unntaksvis at man ikke har behov for å samarbeide internasjonalt, i større eller mindre grad. Innen både rettslig samarbeid og politisamarbeid ser Kripos en økende trend i at samarbeidsavtaler og initiativer har et EU-oppheng, der Norge blir regnet som tredjeland. Det kompliserer og forvansker deltakelse og utnyttelse av samarbeid som landene rundt oss tar del i, og som vi har behov for et tett samarbeid med.

Forsvarskommisjonen redegjør¹³² for hvilke utfordringer vi står overfor. Det er en analyse Politidirektoratet deler, og den samsvarer med vår erfaring. Direktoratet vil særlig peke på drøftelsene i kommisjonens kapittel 4.7 og behovet for å være best mulig integrert med Europa, og særlig EU som den drivende kraften i europeisk utvikling og respons.

Direktoratet er enig med kommisjonen i at "EU er en viktig internasjonal aktør og premissleverandør, og en av Norges viktigste politiske og økonomiske partnere".¹³³ Politiet merker allerede konsekvensene av at Finland og Sverige blir NATO-medlemmer og er som kommisjonen enig i at det fremtidige nordiske samarbeidet har fått en enda tydeligere europeisk dimensjon.

Norge er tilknyttet Schengen-samarbeidet¹³⁴ og Norge har deltatt i det europeiske samarbeidet om sivil beredskap siden 1982. Ordningen er det viktigste grunnlaget i EU for sivil katastrofeinnsats og for annet samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid, og innebærer at deltakerstatene stiller ressurser til rådighet for kriserammede stater, både i og utenfor Europa. EUs ordning for sivil beredskap forvaltes i Norge av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet.¹³⁵

Problemstillinger knyttet til *Alliert og internasjonalt samarbeid* er behandlet i kommisjonsrapporten kapittel 14. Kripos har i sin tilbakemelding pekt på at gapet mellom EU-landenes verktøy og de Schengenassosierte landenes verktøy vokser, dette til tross for at Schengenregelverket og EU-regelverket i stadig større grad er tenkt å utfylle hverandre. For Norge betyr dette begrensninger i våre muligheter til kriminalitetsbekjempelse nasjonalt, i tillegg til negative konsekvenser for den indre sikkerheten i Schengenområdet som følge av at den interne grensekontrollen er

---

¹³² NOU 2023: 17 Nå er det alvor, kap. 4

¹³³ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021, s. 268 annen spalte

¹³⁴ Det er inngått tilleggsavtaler om Norges deltakelse i Frontex (Den europeiske grense- og kystvakt), eu-LISA (EUs IKT-byrå) og de Schengen-relevante fondsmekanismene på justis- og innenriksområdet. Disse fastsetter nærmere betingelser for bl.a. budsjettbidrag og institusjonelle løsninger. Politiet deltar aktivt i EUs samarbeid med tredjeland og støtter enkelte av EUs internasjonale operasjoner.

¹³⁵ Utenriksdepartementet; Prop. 180 S (2020–2021) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av en forordning om EUs ordning for sivil beredskap (2021–2027)

opphevet. Yttergrensekontrollen i Schengen begrunnes nå primært i behovene for indre sikkerhet, og Norges manglende tilgang til EU-data gjør at også denne oppgaven utføres med dårligere forutsetninger i Norge enn i EU-landene. Dette kan få negative konsekvenser for hele Schengenområdet, og også vår evne til å håndtere hendelser og ha kontroll nasjonalt.

Som Kripos støtter vi kommisjonens uttalelse om at det er en åpenbar ulempe at Norge utelates fra en del sentrale arenaer innen sikkerhets- og forsvarspolitik som utformes i regi av EU. Det er en udiskutabel realitet at dette er prosesser som i stor grad påvirker Norge sterkt, uten at vi har en definert mulighet til å påvirke eller å delta i informasjonsdelingen som foregår innad i EU.

Vi er enig med Kommisjonen i at forholdet mellom NATO og EU utfyller og forsterker hverandre. Vi støtter derfor kommisjonens flertall, som tar til orde for at regjeringen går i dialog med EU om mulighetene for en rammeavtale for norsk tilknytning til EUs felles utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. Som kommisjonen selv omtaler det, så har Norge en rekke enkeltstående avtaler med EU uten at det er noe felles ramme rundt dette. Regjeringen oppnevnte i mai 2022 et utvalg som skal vurdere erfaringene fra EØS-avtalen og andre avtaler Norge har med EU de siste ti årene. Utvalget skal ferdigstille sitt arbeid ved utgangen av 2023. Det er sannsynlig at dette utvalget¹³⁶ vil se på denne problemstillingen og det kan derfor være hensiktsmessig at spørsmålet om en rammeavtale vurderes i et enda bredere perspektiv.

Direktoratet legger til grunn at svensk og finsk NATO-medlemskap kan bety et tryggere og sterkere Norden. Svensk og finsk NATO medlemskap kan føre til et tettere sikkerhetsmessig samarbeid mellom de nordiske landene:

- a. Norge forplikter seg til å ta del i NATOs kollektive forsvar dersom Finland eller Sverige utsettes for væpnet angrep, samtidig som Norge vil motta bistand i utøvelsen av norsk selvforsvarsrett. Dette krever at det i fremtiden legges til grunn i fremtidig planlegging og sikkerhetstenkning at vi vil samarbeide med Finland og Sverige i krise og krig.
- b. Finsk og svensk NATO-medlemskap vil føre til økt maritim kapasitet og økt aktivitet i Nordområdene.
- c. Norge vil ikke lenger være NATOs eneste øyne i nord. Dette kan påvirke sikkerheten i politiet ved at militære ressurser og kapasiteter er mindre tilgjengelige ved anmodninger om bistand. Et eksempel på dette kan være håndtering av uønsket bruk av droner, samt spesialkompetanse innen EOD og CBRN.

Direktorat deler oppfatningen om behovet for "flere gode og nære allierte"¹³⁷ og støtter derfor forslaget om å spre risiko gjennom sterkere regionalt samarbeid i Europa og Norden. Våre nærmeste partnere, EU, dets medlemsstater, Norden og Storbritannia, er en forutsetning for å løse vårt samfunnsoppdrag og vi er tjent med en tettest mulig integrering med dem.¹³⁸

5. Nasjonal ledelse i krisehåndtering – politiets rolle i krisehåndtering

Fremtidens usikre trusselbilde og sikkerhetspolitiske utvikling krever ledelse og innsats på alle nivåer." Kommisjonens vurdering er at usikkerhet og økt spenning vil prege internasjonal politikk i tiårene fremover. Militære trusler er tilbake for fullt i Europa, og global sikkerhet og stabilitet utfordres og trues."¹³⁹ Samt at "terroraktører og andre ikke-statlige aktører kommer til å utgjøre en vedvarende trussel mot deler av norsk sikkerhet

---

¹³⁶ [EØS-utredningen - EØS-utredningen \(eos-utredningen.no\)](https://www.eos-utredningen.no)

¹³⁷ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen, s. 251 annen spalte

¹³⁸ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen, s. 255 annen spalte

¹³⁹ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021, s. 91 annen spalte

også de neste tiårene. Det er derfor viktig å opprettholde oppmerksomhet og tiltak for å motvirke disse truslene, og forhindre at det oppstår en blindsoner i lys av andre direkte og langsiktige trusler".¹⁴⁰

Nasjonal strategisk ledelse

Regjeringen utgjør det strategiske nivå sammen med embetsverket i departementene. Under Justis- og beredskapsdepartementet ivaretar Politidirektoratet, PST ved den sentrale enhet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Hovedredningsentralene det operasjonelle nivået. Det taktiske nivå, hvor selve beredskapsinnsatsen utføres, ivaretas blant annet av det enkelte politidistrikt.

De overordnede prinsippene om ansvar, likhet, nærhet og samvirke ligger til grunn for alt nasjonalt sikkerhets- og beredskapsarbeid. Etter ansvarsprinsippet beholder hver enkelt statsråd sitt konstitusjonelle ansvar ved ekstraordinære hendelser og kriser.

Det administrative apparatet for sentral krisehåndtering er basert på tre hovedelementer. Dette innebærer krisestyring gjennom lederdepartement, og krisekoordinering gjennom Regjeringens kriseråd. Videre skal Krisestøtteenheten støtte lederdepartementet og Regjeringens kriseråd i deres krisehåndtering.

Justis- og beredskapsdepartementet vil i de fleste nasjonale kritesituasjoner ha en sentral rolle. I tillegg er Justis- og beredskapsdepartementet tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap. Politidirektoratet støtter Totalberedskapskommisjonen anbefaling om at Justis- og beredskapsdepartementet etableres som fast lederdepartement for sivil krisehåndtering, for å sikre best mulig profesjonalitet og forutsigbarhet.¹⁴¹

SMKs rolle

Kommisjonen konstaterer at det har vært et bevisst valg ikke å bygge opp større kapasitet eller tillegge mer ansvar for samordning av spørsmål knyttet til sikkerhet, forsvar og beredskap til SMK, men reiser spørsmål om dagens organisering er tilstrekkelig robust til å håndtere det fremtidige trussel- og utfordringsbildet. Det påpekes at det særlig er evnen til å etablere og vedlikeholde felles situasjonsforståelse og evne til helhetlige vurderinger av risiko og konsekvenser på tvers av sektorer som synes å være en utfordring.¹⁴²

Direktoratet mener at såfremt det utarbeides en nasjonal strategi, er det behov for en overordnet oppfølging som bør ligge administrativt over Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet, for å sikre en sektorovergripende styring. Kommisjonen legger også dette til grunn.¹⁴³

Direktoratet støtter kommisjonens vurdering om at det bør opprettes en egen avdeling ved SMK eller at eksisterende struktur styrkes. Direktoratet ser det som en essensiell oppgave for SMK å sikre at det til enhver tid finnes adekvat bestillerkompetanse for å sikre strategisk styring, herunder koordinering og oppfølging av regjeringsbeslutninger i organisasjonen, og direktoratet er enig med kommisjonen i at det er viktig at SMK har rett etterretningsfaglig kompetanse og at kunnskap underbygger politikkkutformingene på nasjonalt nivå.

Krisehåndteringsorganer

Flere råd må styrkes slik at de gir god beslutningsstøtte, felles situasjonsforståelse og koordinerte tiltak.

---

¹⁴⁰ Ibid s. 92 annen spalte

¹⁴¹ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 31 -32

¹⁴² Ibid s. 286

¹⁴³ Ibid s. 290

For å sikre at regjeringen får best mulig beslutningsstøtte, bør sammensetning av Regjeringens sikkerhetsutvalg vurderes endret. Direktoratet mener at politiet som en vesentlig aktør i iverksettelse av tiltak og sin myndighet til å foreta tverrsektoriell krisehåndtering, bør møte fast i Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) på samme måte som Forsvarssjefen. Kommisjonen viser til tre alternativer¹⁴⁴ for styrket stabskraft i nasjonal styring og ledelse, og legger også til grunn at "et forsterket RSU [xx] vil kunne gi betydelig beslutningsstøtte til regjeringen og styrke både tverrsektoriell situasjonsforståelse, samordning og tverrprioritering av tiltak [xx]."¹⁴⁵

I tillegg bør også politiet etter direktoratets mening møte fast i Kriserådet, og ikke bare inviteres inn ved behov. Rådet er oppnevnt for å styrke den sentrale koordineringen under nasjonale kriser og skal sikre at forhold av politisk betydning raskt blir lagt fram for rett politisk nivå. Direktoratet støtter derfor kommisjonens synspunkt om at Kriserådet bør utvides slik at det blir en bredt sammensatt embetsgruppe med representanter fra alle sentrale beredskapsaktører, næringslivet og det regionale nivået.

22. juli-kommisjonen mente at både RSU og regjeringens kriseråd "må bruke mer tid på å forstå trussel- og risikobildet og sikre god samhandling og respons i lys av utfordringene som avtegner seg."¹⁴⁶ For å sikre en slik forståelse vil politiets faste deltakelse være av betydning.

Rollen til Sentralt totalforsvarsforum bør også utvikles ytterligere i tråd med forslaget om å opprette et sentralt beredskapsråd. Direktoratet støtter kommisjonen synspunkt om at "politiets evne til å bidra til situasjonsforståelse, lede krisehåndtering og iverksette tiltak, tilsier at Politidirektoratet bør ha en sentral rolle i det tverrsektorielle samarbeidet, herunder Sentralt totalforsvarsforum."¹⁴⁷ Direktoratet støtter også kommisjonens synspunkt om at Sentralt totalforsvarsforum bør utvikles fra en arena for informasjonsutveksling til et rådgivende organ for Kriserådet."¹⁴⁸

Totalberedskapskommisjonen viser til at både koronapandemien og krigen i Ukraina har avdekket flere forbedringsområder når det gjelder evnen til å etablere nasjonal situasjonsforståelse i en krise.¹⁴⁹ Denne kommisjonen mener at det må opprettes en funksjon som setter lederdepartementet i stand til å etablere og vedlikeholde et nasjonalt situasjonsbilde og en felles situasjonsforståelse. Og derav at det må opprettes et sentralt beredskapsråd hvor offentlige myndigheter, næringslivet og frivillige organisasjoner er medlemmer. Direktoratet legger til grunn at politiet må ha en sentral funksjon i et slikt råd. Men vil komme ytterligere tilbake til temaet i vår høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonens rapport.

Nasjonal strategi

Forsvarskommisjonen mener Norge trenger en nasjonal sikkerhetsstrategi. Kommisjonen anbefaler at det utarbeides en nasjonal sikkerhetsstrategi som fastsetter Norges strategiske sikkerhetsinteresser, og hvordan disse skal forsvares og fremmes over tid.¹⁵⁰ Inn i dette legger også kommisjonen arbeidet med en strategi for totalforsvaret.¹⁵¹ Strategien må integreres på tvers av nivåer og aktører. Direktoratet er enig i en slik vurdering. Direktoratet vil her også vise til politiets egen besluttede kompetanse og kunnskapsstrategi 2021-2025 hvor samhandling er ett av de prioriterte områdene og hvor det er blant annet er avdekket behov for økt kunnskap om samhandlingsaktører og deres ansvarsområder, felles forståelse av sentrale begreper, kunnskap om deling av

---

¹⁴⁴ Utvikle eller utvide rollen til RSU, etablere et nasjonalt sikkerhetsråd, opprette en ny sikkerhets- og beredskapsavdeling ved SMK

¹⁴⁵ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021, s. 290

¹⁴⁶ NOU 2012: 14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, s. 456

¹⁴⁷ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021, s. 230

¹⁴⁸ Ibid s. 248

¹⁴⁹ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 31 første spalte

¹⁵⁰ Ibid s. 323

¹⁵¹ Ibid s. 227 annen spalte

informasjon og kunnskap om samhandling internasjonalt.¹⁵² Samt at det er avdekket et økt behov for øving.¹⁵³

Politidirektoratet er enig i at et bredere og mer alvorlig utfordringsbilde fordrer samlende styring og ledelse fra øverste nivå. Direktoratet er derfor enige i at det er behov for en mer helhetlig strategisk tenkning rundt hvilke interesser som skal forsvares, hvilke utfordringer Norge kan treffes av og hvilke tiltak som kan iverksettes for å forebygge. Med utgangspunkt i Norges nasjonale sikkerhetsinteresser bør en nasjonal sikkerhetsstrategi utarbeides for å gi retning og føringer for sikkerhetsrelaterte strategier, planer, proposisjoner og meldinger i alle sektorer.

Utvikle metodikk for langsiktig planlegging - Langtidsplan for politiet

Med utgangspunkt i vurderingene fra underlagte virksomheter (POD, PST, NSM og DSB) og andre kompetansemiljøer må departementene sikre at de overordnede trendene i utfordringsbildet knyttet til kritiske samfunnsverdier, risiko og sårbarhet reflekteres i samfunnets forebyggende tiltak og utviklingen av samfunnets kapasiteter for å håndtere ulike hendelser.

Samfunnssikkerhetsfeltet mangler i dag analytiske verktøy for å etablere en sammenheng mellom utfordringsbildet, målsettinger, oppgaver, ambisjonsnivå, etterspurte evner og konkrete investeringer. Det savnes et analytisk grunnlag for å etablere hva som skal være nasjonale målsetninger for dimensjonering av ressursene innen eksempelvis terrorbekjempelse, skogbrannbekjempelse, redningstjeneste, ras, flomvern, mv. Følgelig er det krevende å beskrive hvorvidt eksisterende kapasiteter er tilstrekkelige, eller om det foreligger mangler som bygges opp (gap-analyse). Grensesnittet mellom nasjonale ressurser og potensialet for bistand fra utlandet er også utilstrekkelig utnyttet. Forsvaret har i lengre tid fått aksept for behovet for langtidsplanleggingen. Et tilsvarende behov ses også for politiet. Samlet vil dette i betydelig grad understøtte en fremtidsrettet krisehåndtering.

Både Forsvars- og Totalberedskapskommisjonen peker på behovet for nasjonale langtidsplaner for hhv. sivile beredskapsaktører, herunder politiet og for Forsvaret.¹⁵⁴ Langtidsplanene bør utvikles i tett samarbeid mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet, være en forlengelse av en nasjonal sikkerhets- og beredskapsstrategi, og begge bør løftes til Stortinget som proposisjoner. Direktoratet mener at en likhet i type saksgrunnlag til Stortinget, avstemt tidshorisont, ambisjonsnivå og budsjetter vil gi Stortinget økt mulighet til å se utvikling, driftsoppgaver, bevilgninger og oppfølging av sivil beredskap og Forsvaret mer samlet.

Politiets og Politidirektoratets rolle i nasjonal krisehåndtering

Med mange ulike aktører og brede, sammensatte problemstillinger, stiller det fremtidige trusselbildet store krav til ledelse, koordinering, samordning og samvirke. Disse utfordringene treffer politiet på mange områder.

Politidirektoratet har en viktig rolle i nasjonal kriseledelse. Ved ekstraordinære hendelser og kriser er direktoratet ansvarlig for nødvendig samordning og prioritering av innsats som krever svært mye av kapasiteten og kompetansen i ett eller flere politidistrikter. Politimesteren er imidlertid ansvarlig for politiets håndtering av alle typer hendelser i eget politidistrikt i normal drift. Politidirektoratets ansvar og ansvar i nasjonal kriseledelse er per nå å:

- Sørge for nasjonal polisiær situasjonsforståelse og bidra til nasjonal tverrsektoriell situasjonsforståelse.

---

¹⁵² Politidirektoratet: Politiets kompetanse- og kunnskapsstrategi 2021-2025

¹⁵³ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021, s. 229 første spalte

¹⁵⁴ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021, s. 98-99

- Beslutte tiltak i egen sektor og iverksette tiltak besluttet av nasjonalt strategisk nivå.
- Beslutte ressursfordeling i egen sektor og fordeling av eksterne bistandsressurser.
- Samordne med andre på nasjonalt operasjonelt nivå, tiltre koordinerings-/beslutningsorgan.
- Situasjonsrapportere til nasjonalt strategisk nivå, tiltre koordinerings-/beslutningsorgan.

Ved kriser bistår PST blant annet med innhenting av etterretningsinformasjon, rådgivning, varsling og utarbeidelse av trusselvurderinger.

Med mange ulike aktører og brede, sammensatte problemstillinger, stiller samfunnssikkerhetsfeltet store krav til koordinering, samordning og samvirke. Disse utfordringene treffer politiet på mange områder.

Politidirektoratet mener at et enda tettere og mer strukturert operativt samvirke mellom politiet og Forsvaret og andre relevante aktører bør tilstrebes. Politidistriktene beskriver god erfaring gjennom tverrsektoriell samhandling etter modellen for lokal redningsledelse i andre typer hendelser enn redningsoperasjoner. Nordland politidistrikt og Oslo politidistrikt er eksempler på distrikter som sikrer tverrsektoriell samhandling i kombinasjon med politiets normale operasjonsstruktur på denne måten. Slik sett kan organiseringen beskrives som tverrsektoriell kriseledelse knyttet til politiets normale operasjonskonsept slik det beskrives i politiets beredskapssystem PBS I.

Direktoratet foreslår at det vurderes hvorvidt det lokale operasjonskonseptet for tverrsektoriell involvering kan gi merverdi som nasjonal modell for kriseledelse. Det innebærer en strukturert og formalisert tverrsektoriell tilknytning til Politidirektoratets strategiske ledelse.

Politidirektoratet har i tillegg til egen strategisk ledelse (PLG), også en fast struktur som knytter hele politiets strategiske ledelse (NLG) til seg. Sistnevnte brukes for eksempel til å innhente råd, sikre felles forståelse og avklare prioriteringer.

Like modeller, med hhv politimester, HV og statsforvalter på lokalt nivå, og politidirektør, FOH og DSB på nasjonalt nivå, kan styrke tverrsektoriell operativ beslutningsevne og operasjonsledelse, situasjonsforståelse, prioritering og koordinering.

Gjennom en slik tilnærming, vil det etableres et potensial for et tettere og mer strukturert operativt samvirke mellom politiet, Forsvaret og andre relevante aktører på både nasjonalt taktisk nivå (politidistrikt) og på nasjonalt operasjonelt nivå (Politidirektoratet). Ut fra en slik anbefaling vil det etablerte trekantsamarbeidet mellom politidistrikt, heimevern og statsforvalter også gjenkjennes på nasjonalt operasjonelt nivå.

Politiets rolle, lokalt og nasjonalt, bygger på tildelt myndighet, slik som for eksempel politiloven § 27 tredje ledd:

I ulykkes- og katastrofesituasjoner tilligger det politiet å iverksette de tiltak som er nødvendig for å avverge fare og begrense skade. Inntil ansvaret blir overtatt av annen myndighet, skal politiet organisere og koordinere hjelpeinnsatsen.

For øvrig vil direktoratet påpeke at Totalberedskapskommisjonen nesten uten unntak ikke omtaler Politidirektoratets *rolle* i sin vurdering av *En sammenhengende og robust beredskapsstruktur*, rapportens kap. 5. Direktoratet anser dette som uheldig i forståelsen av den operasjonelle rollen til de ulike offentlige instansene.

6. Oppsummering og anbefalinger

Politidirektoratet mener som kommisjonen¹⁵⁵ at det fortsatt vil være nødvendig å opprettholde et tydelig skille mellom politiets og Forsvarets oppgaver. Men at man i større grad enn i dag må erkjenne at forsvaret av landet er langt videre og mer omfattende enn de oppgaver som er tillagt Forsvaret. Politiet er en sentral aktør i så måte. Men det er viktig å være seg bevisst at bistand i gråsoner og at politiet i større grad enn i dag må anmode Forsvaret om bistand for å løse sine primæroppdrag, kan bidra til at viktige prinsipielle grenseskiller viskes ut eller flyttes for langt. Såfremt det i praksis ses en slik glidning bør det vurderes å etablere et klarere lovverk som sier noe om og tydelig definerer forsvarets oppgaver.

Det er på det rene at fremtidsperspektivet vil innebære at politiet må gjøre andre og hardere prioriteringer innenfor sin oppgaveportefølje, når politiets bidrag til det samlede forsvaret av landet blir det en mer omfattende og viktigere del av oppdraget.

Kommisjonen slår tydelig fast at "[f]or å møte alvoret må Forsvarets egenevne og sivil-militære samvirket styrkes."¹⁵⁶ Det er også en erkjennelse av at Forsvarets ressurser vil være nødvendig for å kunne håndtere mange av truslene mot samfunnssikkerheten som vi kan forvente i årene som kommer. Behovet vil trolig også ifølge kommisjonen vokse i et 10–20-årsperspektiv,¹⁵⁷ noe direktoratet er enig i. Kommisjonen peker videre på samtidighetsutfordringer i Forsvarets primære forpliktelser til NATO,¹⁵⁸ men legger likevel opp til å opprettholde fokus på å være en naturlig bistandspartner til sivil sektor.¹⁵⁹ Men helt konkret pekes det på muligheten for svekket støtte til sivilsamfunnet ved at Kystvakten overføres til Marinen, og man må sette andre myndigheter i stand til å støtte politi og toll slik Kystvakten gjør i dag.¹⁶⁰ Direktoratet er kritisk til en slik endring uten at et alternativ er utredet, og savner en vurdering av hvilke økonomiske konsekvenser en slik forsterkning av Forsvaret som kommisjonen omtaler kan få for sivil sektor. Såfremt omprioriteringer av enheter i Forsvaret som politiet støtter seg på i dag, vil medføre at politiet blir stående igjen med krevende oppgaver uten å ha tilgang til Forsvarets ressurser som man har planlagt med, vil dette kunne få store negative konsekvenser for politiets muligheter til å utføre tillagte oppgaver.

Direktoratet vil påpeke at bistand til maritime oppgave og oppgaver på sokkel er oppgaver som fortsatt bør prioriteres av Forsvaret. Det bør også vurderes i hvilken grad Forsvaret i større grad kan bistå med materiell inn i en mer ordinær sjøtjeneste.

Generelt bør det ved alle omprioriteringer i Forsvaret som medfører redusert bistandsevne til det sivile samfunn, alltid måtte ligge konsekvensvurderinger til grunn før beslutninger tas.

Direktoratet er også enig med kommisjonen i at "Norge er avhengig av et velfungerende totalforsvar som kan håndtere stadige samfunns- og trusselendringer. [xx] Norge har gode muligheter for å tilpasse konseptet til en ny tid."¹⁶¹

Direktoratet vil derav fremheve at en styrking av politiets kapasiteter generelt vil bidra til å styrke samfunnets totale forsvarsevne i det sikkerhetspolitiske utfordringsbildet som beskrives i Forsvarskommisjonens rapport. Men i større grad enn i dag erkjenne avhengigheter og samlet tilnærming og satsting. Det vil for politiets del være behov for å styrke grunnbemanningen for daglig og døgnkontinuerlig drift av beredskapsfunksjonene, og for å ivareta det eksterne samarbeidet mot samvirkeaktørene.

Direktoratet ser det også som særlig positivt at kommisjonen slår fast at "[s]amfunnssikkerheten og statssikkerheten er gjensidig avhengige av hverandre, og er stadig tettere knyttet sammen." Samt at de ser at [d]et er vanskelig å se for seg en

---

¹⁵⁵ Ibid s. 233 annen spalte

¹⁵⁶ Ibid s. 172 første spalte

¹⁵⁷ Ibid s. 233 annen spalte

¹⁵⁸ Ibid s. 68

¹⁵⁹ Ibid s. 233

¹⁶⁰ Ibid s. 309.

¹⁶¹ Ibid s. 70 annen spalte

situasjon hvor man kan beskytte statens eksistens uten samtidig å måtte beskytte befolkning, grunnleggende samfunnsverdier og opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner."¹⁶² I forhold til sammensatte trusler uttaler kommisjonen at det "først og fremst [ikke vil] være militære virkemidler som bygger motstandskraft. Det er samfunnets totale motstandskraft som vil være avgjørende."¹⁶³

Det anses også svært positivt at kommisjonen uttaler at "[d]et vil [xx] være behov for å tenke nytt rundt samordning og ressursutnyttelse av eksisterende militære og sivile ressurser, herunder også muligheter for at kapasiteter som bygges opp kan brukes både sivilt og militært."¹⁶⁴ Slike vurderinger legger et grunnlag for en nødvendig utvidet forståelse av roller og samvirke i beskyttelsen av landet. De konkludere med at den gjensidige avhengigheten mellom sivile og militære aktører;

utfordrer den tradisjonelle norske tenkingen om et skarpt skille mellom sivile og militære virkemidler. Bistandsanmodninger fra politiet eller andre sivile myndigheter til Forsvaret vil fortsatt kunne være en egnet mekanisme. Men det vil i større grad kunne skje at sivilt ledede og militært ledede operasjoner foregår parallelt. Dette krever en evne til helhetlig og tverrsektoriell forståelse, og tett sivil-militær kontakt, herunder tett samarbeid mellom politi og forsvar.¹⁶⁵

Som påpekt er det en utfordring at det i dag ikke i tilstrekkelig grad er lagt til rette for at Forsvaret ved større investeringer også tar hensyn til de sivile bistandsbehovene og mulighetene for flerbruk av aktuelt materiell som en hovedregel. Dersom det ikke stilles større krav til Forsvaret om å bygge kapasiteter og innvilge bistand for å ivareta det sivile samfunnets behov, herunder politiet, er det direktoratets oppfatning at politiet må dimensjoneres for å ivareta en større del av samfunnsoppdraget uten å være avhengig av bistand fra Forsvaret. Det anses imidlertid ikke samfunnsøkonomiske mest effektivt eller -lønnsomt. Direktoratet velger også å tolke kommisjonens uttalelser om at støtte til det sivile samfunnet ikke er avgrenset til oppgave 9, men at slik støtte har en nær kobling til oppgavene 2, 3, 4 og 5, jf. kommisjonens uttalelse på s. 171.

I 2014 ble det inngått en overordnet samhandlings- og samarbeidsavtale mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Politidirektoratet med hensikt å øke det tverretatlige samarbeidet for områder som ikke var omfattet av bistandsinstruksen. Eksempel på slike områder er "[xx] initiativer til felles materiellsamarbeid og utvikling, støtte til kompetanseheving, hospitering, bruk av hverandres fasiliteter og annet samarbeid til gjensidig nytte for partene". Direktoratet ønsker en dialog for å vurdere om denne eller en ny avtale i større grad kan inkorporere problemstillingen om flerbruk politi/militære ved investeringer. Samt hvordan ingeniørkompetanse i større grad kan anvendes på tvers av politiet og Forsvaret for å sikre slike intensjoner og forvaltning av materiell. Det bør også ses på om det bør inngås økt samarbeid vedrørende bygg med sikkerhetsanordninger/de skjermingsverdige objektene.

Et forhold som ikke adresseres i kommisjonens rapport er i hvor stor grad Forsvaret vil eller bør benytte seg av politiets kapasiteter (og kapabilitet) i sine oppdrag. Punktet reises kun i forhold til at både politiet og Forsvaret må avklare sine bistandsbehov, noe direktoratet er enig i, men en nærmere diskusjon og problematisering av slik bistand, eller mulig avgivelse, vil selvfølgelig kunne få konsekvenser for politiets egne oppgaver i samfunnet i slike situasjoner. Det er også et spørsmål om det også bør gjennomføres øvelser etter beredskapsloven, hvor politiet i en gitt situasjon kan bli underlagt militær ledelse.

For å sikre at sentrale rådgivere på aktuelle beredskaps- og sikkerhetsspørsmål får gitt sine råd og anbefalinger er direktoratet av den oppfatning at politiet som en vesentlig aktør i forhold til iverksettelse av tiltak og på grunn av sin myndighet til å foreta

---

¹⁶² Ibid s. 96 annen spalte

¹⁶³ Ibid s. 98 annen spalte

¹⁶⁴ Ibid s. 234 første spalte

¹⁶⁵ Ibid s. 96 annen spalte

tverrsektoriell krisehåndtering, bør møte fast i Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU). I tillegg bør også politiet møte fast i Kriserådet, og ikke bare inviteres inn ved behov. Kommisjonen anbefaler som et alternativ til å utvide RSU, å opprette et nytt nasjonalt sikkerhetsråd som utvides med forsvarssjefen, politidirektøren og direktøren for samfunnssikkerhet og beredskap, relevant embetsverk og representanter for næringslivet. Direktoratet vil fraråde at det opprettes et nytt sikkerhetsråd, men heller utvide og revitalisere eksisterende råd. Flere oppnevnte råd vil kunne hindre nødvendig handlekraft i tidspressede situasjonen. Forholdet til et nytt beredskapsråd vil bli omtalt i vår høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonens rapport. For øvrig støtter direktoratet at det utvikles en nasjonal sikkerhetsstrategi. Direktoratet ser også behov for at det utvikles en metodikk for langsiktig planlegging på nasjonalt nivå. Direktoratet savner også at politiet tilsvarende Forsvaret hadde kunne få aksept for egen langtidsplanlegging.

Et annet forhold er hvordan beredskap regionalt er inndelt og organisert. Totalberedskapskommisjonen¹⁶⁶ viser til at en analyse av inndelingen av regional stat fra 2018¹⁶⁷ fant at sammenfallende inndeling av offentlige virksomheter på regionalt nivå hadde større betydning i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap enn for oppgaver relatert til regional planlegging og kommunerettet virksomhet. Grunnet politiets fremtredende rolle i totalforsvaret hadde det vært naturlig å vurdere politidistriktsinndelingen som en beredskapsdistriktsgrense.

Når det gjelder HV uttaler Forsvarskommisjonen at de har et større potensial enn man har evnet å utnytte.¹⁶⁸ Direktoratet ser som kommisjonen av HV fortsatt vil være en viktig bistandsressurs for politiet,¹⁶⁹ men det er utfordringer med hensyn til kompetanse og hvilke oppgaver de faktisk kan brukes til som bistandsressurs.

For at samfunnet skal ha tillit til at Forsvaret kan utøve makt på vegne av politiet, må Forsvaret ha nødvendig kunnskap og kompetanse. Dette opplæringsansvaret er tillagt politiet som må overføre kompetansen gjennom strukturert opplæring og tett oppfølging. Kompetanse er mer enn bare kunnskap. Det er også ferdigheter, evner og holdninger. Når myndighet skal utøves mot mennesker stilles det derfor strenge krav til utøverens kompetansenivå. Dette stiller igjen strenge krav til de som skal sette utøveren i stand til å handle rett, og samtidig unngå at samfunnets tillit ikke svekkes. Det bør av den grunn vurderes om det skal tilbys en grunnpakke, eller et standardisert opplæringsløp for personell som skal gå inn i en bistandsrolle som potensielt vil innebære maktbruk. Det kan også være en utfordring at HV ved et langvarig og mer omfattende sikringsoppdrag vil bli utfordret på sin utholdenhet og at kostnadene for bistanden vil være store.

Direktoratet mener derfor for å sikre at slik kompetanse og kapasitet i størst mulig grad er til stede, at dette best kan løses ved at det opprettes en permanent enhet/er i HV som opplæres og trenes primært for dette formålet. Det bør derfor vurderes å opprette en egen politi-HV enhet i tillegg til den ordinære HV styrken. Dette vil sikre en strukturert kompetent styrke som kan bistå politiet og operere i polisiære oppgaver tilsvarende som det ordinære politiet. De bør også fysisk skilles ut med blå uniformer, men fremgå at de er HV og ikke ordinært politi. Enhetene bør driftes og finansieres innenfor de økte budsjetttrammene til Forsvaret som en del av totalforsvaret.

Tilsvarene vil vi kunne se situasjoner hvor det er gråsoner og mer uklart om det er politiet eller Forsvaret som er rett myndighet, i tillegg til de mer ordinære situasjonen hvor vi er i stadiet "krig truer".¹⁷⁰ I situasjoner hvor det ut fra situasjonens karakter vil være behov

---

¹⁶⁶ NOU 2023: 17 Nå er det alvor, s. 79 annen spalte

¹⁶⁷ Direktoratet for forvaltning og IKT 2018

¹⁶⁸ NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021. s. 197 første spalte

¹⁶⁹ Ibid s. 196 annen spalte

¹⁷⁰ Direktoratet savner forøvrig en omtale av oppgaver i gråsoner mellom politiet og Forsvaret i Forsvarssjefens fagmilitære råd, 2023 som omhandler spesialstyrkene. Men uttaler følgende om totalforsvaret på s. 120:

for militære kompetanse og virkemiddel vil det trolig bli vurdert at det er Forsvaret som er hovedaktør, men hvor også politiet vil ha oppgaver i nært og tett samarbeid med Forsvaret. I slike spesialsituasjoner vil oppgavene i Forsvaret løses av Forsvarets spesialstyrker (FS). Politiet har ikke en egen enhet som direkte kan inngå i slike situasjoner dersom det trengs kompetanse eller virkemiddel som politiet ikke er oppsatt og trent med. Dette selv om det i dag er tett trening- og øvelseskontakt mellom FS og Beredskapstroppen for polisiære oppdrag i fredstid.

For å kunne utføre de mest kompetansedrevne politiopp-gaver i en militær situasjon, og samtidig sikre den polisiære tilnærmingen og håndteringen, kan en se for seg ulike løsninger. Ett alternativ er at politiets nasjonale beredskapsressurser, i første rekke ved Beredskapstroppen, øker sine evne og kapasitet for å håndtere situasjonen under militær kommando, eventuelt under militære kontroll. Et slikt tiltak vil imidlertid kunne gå utover de oppgaver som er tillagt Beredskapstroppen i dag, noe direktoratet i utgangspunktet anser som uheldig.

Et annet alternativ er at det opprettes en enhet i FS med formål å selvstendig løse politiopp-gaver i tett tilknytning til FS sine militære oppgaver. Enheten vil måtte bli trent opp i å løse polisiære oppgaver og handlemåter i henhold til politiets legale rammeverk. En slik enhet vil kunne utføre de mest kompetansedrevne politiopp-gaver i en militær situasjon. Enheten vil også i deler av driften kunne settes inn i ordinær polititjeneste for å sikre massetrening i politiarbeid. Et tredje alternativ kan være at politiets ressurser settes sammen med de militære ressursene i en og samme enhet for oppdraget. Alle alternativene vil kreve en langt tettere utvikling av planer mellom FS og politiets nasjonale beredskapsressurser. Erfaringsutveksling som baserer seg på dagens erfaringer med utveksling av mannskap, og mellom enheter i trening og øvelser, må gå begge veier. Det betyr at politiet i større grad inngår direkte i FS sine øvelser og at FS inngår i NBs trening og daglige oppdragsløsning. Dette kan gjøres ved at enhetene permanent eller i lengre perioder er avgitt til henholdsvis politiet og Forsvaret. Forslagene vil sikre at slik kompatibel kompetanse alltid er tilstede i militære operasjoner. Disse alternativene, samt eventuelt andre forslag må dog utredes videre. Det vil være en forutsetning at tiltakene driftes og finansieres av Forsvaret innenfor de framtidige økte rammene.

Direktoratet vil for øvrig vise til at det på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet arbeides med en rapport med forslag til en forsterkningsressurs for politiet. Rapporten er forventet avgitt høsten 2023. Rapporten har imidlertid rene fredstidsituasjoner som et utgangspunkt.

Selv om den nye bistandsinstruksen har ført til flere positive endringer, er det fortsatt en del uklarheter som bør utredes og avklares. På grunn av dagens sikkerhetspolitiske situasjon har disse uklarhetene blitt mer synlige. Dette skyldes blant annet at det nå øves mer på samhandling i gråsonene. Det bør derfor allerede nå vurderes om instruksen skal revideres. Inn i et slikt arbeid bør også det økonomiske elementet vurderes, f.eks. at Forsvaret i større grad enn i dag dekker bistand ved å legge slik bistand inn i eget øvelsesprogram.

Direktoratet er enig med kommisjonen i at utviklingstrekkene i et 10-20 års perspektiv "utfordrer det tradisjonelle skillet mellom statsikkerhet og samfunnssikkerhet, og mellom Forsvaret og det sivile samfunn, og fordrer et tettere og mer sømløst sivil-militært samarbeid i årene som kommer." Samt at Norges nasjonale tilnærming til håndtering av sammensatte trusler bør omfatte tiltak for å øke samhandlingen på tvers

---

Forsvaret er hovedsakelig innrettet for den øvre delen av konfliktspekteret. Forsvarets bistand til det sivile samfunn vil, med noen få unntak, være basert på militære kapabiliteter som er dimensjonert for militære formål. I fredstid vil det si at Forsvaret kan tilby et bredt spekter av ressurser til sivil krisehåndtering. I krig er det militære ressursbehovet enormt, og støtten vil i stor grad gå fra totalforsvaret til Forsvaret. Forsvaret vil trekke på sivile ressurser som personell, materiell, forsyninger og infrastruktur i et omfang som langt overgår det Forsvaret selv kan holde seg med. Forsvaret må kvantifisere og kommunisere militære behov tydelig, slik at beslutningstakere i offentlig og privat sektor kan ta valg som øker motstandsdyktigheten i samfunnet.

av sektorer, sivil-militært, men også offentlig-privat." Men vil legge til at det også innen dette sikkerhetspolitiske utfordringsbildet vil kunne være utfordrende for myndighetene umiddelbart å forstå hva slags trusler man står overfor, omfanget av truslene og hvem som er ansvarlig for å håndtere dem. Direktoratet anbefaler derfor at det bør nærmere utredes hvordan man kan etablere best mulig samordning og koordinering mellom Forsvaret og politiet, for å unngå uklarheter om hvem som har ansvaret og samtidig sikre at man raskt og effektivt får utnyttet samfunnets samlede ressurser på best mulig måte.

Med økt bruk av informasjonsteknologi i samfunnet øker også utbredelsen av elektroniske spor. Hvordan politiet skal kunne få tilgang til slike har store personvernmessige utfordringer. Det er behov for å diskutere aksept av risiko i personvernspørsmål opp mot kriminalitetsbekjempelse. Det vil innebære en diskusjon hvor flere gode formål må ses opp mot hverandre. Her vil også problemer måtte utfordres i internasjonale samarbeidsorganer og andre internasjonale fora. Norge er på mange områder bundet opp i internasjonale forpliktelser.

Politidirektoratet ser praktiske utfordringer i samarbeidet med Forsvaret når Forsvaret opererer med høyere gradering av informasjon enn det politiets saksbehandlings-systemer er egnet for. Prosessen med å avgradere, sanitisere og eventuelt legge informasjon over i egne system i politiet forsinkes og kompliserer samhandlingen, og kan i ytterste konsekvens føre til at informasjon ikke blir delt. Direktoratet er derfor enig i at en økning i og forenkling av adgangen til å dele informasjon mellom samvirkende samfunnsaktører og etater bør vurderes. For å være i stand til å gjøre gode vurderinger i tidskritiske og akutte faser er det nødvendig å dele god, tidsriktig og utfyllende informasjon.

For å styrke evnen til å oppdage og forstå sammensatte trusler og samarbeide om felles trussel- og risikovurderinger, ble Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS) etablert i 2022 med fire deltakere - politiet og EOS-tjenestene. Direktoratet ser som kommisjonen at det kan være behov for å videreutvikle dette samarbeid. Økt tillit til hverandres vurderinger og deling av etterretning er blant anbefalingene fra 25. juni-utvalget som har evaluert masseskytingen i Oslo i 2022.¹⁷¹ Direktoratet vil også presisere at kommisjonen i for begrenset grad omtaler politiets oppgaver og innsats i de tilfeller hvor EOS-tjenestene omtales, og ber om at det erindres i oppfølgingen av departementet/ene.

Direktoratet ser også som kommisjonen at vi "[i]nnen vår nasjonale beredskapstenking vil [x] kunne se et tiltagende samtidighetsproblem. Dette oppstår når beredskapen må øke samtidig som samfunnet må holdes i gang. Denne utfordringen må anerkjennes og avklares."¹⁷² Det vil i slike situasjoner være viktig at politiet beholder ressurser som er tilstrekkelig for å kunne løse polisiære oppgaver. En mobilisering til Forsvaret kan ikke i for stor grad gå ut over de samlede totalforsvarsoppgavene som samfunnet er avhengig av at består og utføres.

Direktoratet vil også påpeke at det ses flere kunnskaps- og kompetansebehov som bør dekkes. Selv om det allerede er mye kunnskap og kompetanse om samvirkeaktørene er det fortsatt på enkelte områder til dels uklare ansvarsforhold.¹⁷³ Aktørene bør ha et felles utfordringsbilde, forståelse og erkjennelse av egne og andres ansvarsområder, samt dele erfaringer i bruk av ulike tiltak. Det er også nødvendig med felles forståelse og felles bruk av begreper som brukes på tvers. Det ses også til dels manglende kompetanse på regler for informasjonsdelinger med samvirkeaktører. Samt at det i tidskritiske situasjoner er viktig med fellesløsninger for digital samhandling som sikrer et felles situasjonsbilde og felles forståelse for håndtering av hendelsen.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Rapport fra 25. juni-utvalget, Evaluering av PST og politiet, 2023.

¹⁷² NOU 2023: 14; Forsvarskommisjonen av 2021, s. 97 første spalte

¹⁷³ Politidirektoratet: Politiets kompetanse- og kunnskapsstrategi 2021-2025

¹⁷⁴ Ibid

I tillegg til det arbeidet som nå utføres med hensyn til luftkapasitet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, bør det grunnet kommisjonens uttalelser om best mulig utnyttelse av ressurser på tvers nedsettes et arbeid for å vurdere om dagens bruk av redningshelikoptrene bidrar til mest mulig samfunnsnytte i forhold til å redde liv og helse. Direktoratet vil også initiere et arbeid for å få på plass en stastikkføring av bistand fra HRS til politiet.

I tillegg bør det ses på om kapasiteten til flere av Forsvarets helikoptre kan ressurssettes til mulig bistand til politiet. I en slik vurdering må det også inngå at beredskapstiden kan reduseres til 15 minutter. Hvor raskt politiet kan ankomme et innsatssted vil i mange tilfeller ha avgjørende betydning for å redde liv og helse.

En økonomisk satsing

Forsvarskommisjonen foreslår et bredt *forsvarsforlik* på Stortinget om en økt ambisjon og en økonomisk opptrappingsplan for å styrke forsvarsevnen. Politidirektoratet mener det er viktig å utvide denne forståelsen og omtalen til et *totalforsvarsforlik*. Et forlik for å styrke forsvarsevnen er etter direktoratets mening helt avhengig av også å omfatte den sivile beredskapsaktørsiden. En slik forståelse vil tydeliggjøre Stortingets forventninger til aktører både på sivil og militær side, og derigjennom også disses muligheter til å kunne bygge seg opp og innfri disse.

Direktoratet mener at en slik utvidet forliksordbruk også underbygges av formuleringer fra kommisjonen selv, da den legger til grunn at en satsting må omfatte hele forsvarsevnen, og uttaler at "et fremtidig totalforsvar [xx] må innrettes for å kunne håndtere både konvensjonelle, kjernefysiske og sammensatte trusler."¹⁷⁵ Direktoratet støtter slike uttalelser, og vil presisere at på lik linje som man er opptatt av å bygge opp Forsvaret, bør man også være opptatt av å bygge opp sivile aktører, herunder politiet. Politiet er en sentral aktør for statens sikkerhet i fred, i krise og i krig.

Politiets rolle som primærressurs i håndtering av de hendelsene som gjerne leder opp til et krigsutbrudd, må gjenspeiles i ressursene som samfunnet setter av til dette. Forsvarets evne til å bistå politiet i fasen før krig inntreffer, regnes som liten da Forsvarets egen primære rolle vil bli rendyrket i forberedelsene til krig. Politiet kan derfor etter direktoratets syn ikke regne med Forsvaret som en vesentlig bistandsaktør til sivil sektor i det øvre krisespekteret når krig truer. Dette underbygger igjen at et forsvarsforlik må utvides til et totalforsvarsforlik som gjeldende begrep.

En oppbygging av Forsvaret og politiet vil være helt avhengig av langsiktig planlegging og langsiktige budsjetter som kan gi forutberegnelighet. Det er nødvendig for å gi en helhetlig strategisk tilnærming og underbygge en nasjonal sikkerhetsstrategi. Jf. omtale av en nasjonalt sikkerhetsstrategi og en langtidsplan også for politiet ovenfor i pkt. 5 og i oppsummeringen ovenfor.

For den økonomiske utviklingen legger kommisjonen en tresøylemodell til grunn. Søyle 1; permanent budsjettøkning for Forsvaret på 30 mrd. kroner, søyle 2; ekstrabevilgninger i 10 år på 40 mrd. kroner per år, søyle 3; permanent budsjettøkning på 10 mrd. kroner etter at ekstrabevilgningen avsluttes. Direktoratet mener at en satsing på politiet både må inngå i søyle 2 og 3.

For søyle 2 uttaler kommisjonen at "40 milliarder kroner blir satt av til investeringer i sikkerhet, forsvar og beredskap hvert år i en 10 års periode."¹⁷⁶ Samt at kommisjonen utdyper dette ved å uttale at "innenfor søylen bør det "investeres i en helhetlig styrking av alle sider ved Forsvarets egne evne, totalforsvaret og alliert støtte og forsterkning. Styrkingen må omfatte både land, sjø, luft, cyber og det ytre rom, og alle støttefunksjoner. [xx] Investeringer og satsing [xx] må sees systematisk og planmessig på tvers av sektorer."¹⁷⁷ Inn i en slik forståelse ligger politiets rolle i totalforsvaret og

---

¹⁷⁵ NOU 2023: 14; Forsvarskommisjonen av 2021, s. 226 annen spalte

¹⁷⁶ Ibid s. 316 første spalte

¹⁷⁷ Ibid s. 322

politiets egenrolle i situasjoner når krig truer og i krig for å opprettholde samfunnsviktige funksjoner.

I tillegg vil politiet inngå i den tredje søylen. I denne søylen anbefales det en permanent budsjetttøkning på 10 mrd. kroner per år. Søylen "består av et helhetlig løft av forsvarsevnen." Kommisjonen uttaler at søylen "[t]ydeligere enn i de to foregående sporene omfatter [x] en bredere styrking av sikkerhet og beredskap i flere sektorer som understøtter et større forsvar og en sterkere nasjonal egenevne. Den totale kostnaden ved et slikt løft over en ti-års periode ligger anslagsvis mellom 450–500 milliarder kroner inklusive drift og investeringer."¹⁷⁸ Her inngår politiet klart. Direktoratet legger til grunn at det helhetlige løftet bør få en samlet oppstart med de øvrige søylene. Kommisjonen synes også å støtte dette da de uttaler at "[e]t totalforsvar som skal håndtere alle typer kriser med økt utholdenhet, vil kreve en mere helhetlig satsing, herunder større grad av langsiktighet og økonomiske forutsigbarhet."¹⁷⁹ Samt at de samme sted uttaler at "[s]amtidige kriser og et trusselbilde preget av gråsoner vil få betydning for hvordan vi evner å utbytte landets samlede ressurser best mulig for å ivareta stats- og samfunnssikkerheten," og at "[t]otalforsvaret vil måtte være aktivert mer eller mindre hele tiden, noe som gjør revitalisering og strategisk utvikling av totalforsvarskonseptet nødvendig."¹⁸⁰

Kommisjonen legger til grunn at budsjettene økes "snarest mulig" og at det utarbeides en økonomisk opptrappingsplan for en styrking av den helhetlige forsvarsevnen. Direktoratet slutter seg til det.

Direktoratet mener at en slik samlet satsing, basert på et totalforsvarsforlik, vil ha betydning for både samfunnssikkerheten som statssikkerheten. Samvirket og den gjensidige bistanden og ressursutnyttelsen mellom sivil og militær side vil slik kunne styrkes, og vil også kunne skape større forutsigbarhet om hva politiet kan forvente av bistand fra Forsvaret - i hele krisespekteret¹⁸¹.

Med hilsen

Benedicte Bjørnland
Politidirektør

Torgeir Haugen
Seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - sladdet versjon - Sør-Øst politidistrikt

Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Finnmark politidistrikt

Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Øst politidistrikt

Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Møre og Romsdal politidistrikt

Innspill - Høringssvar – Forsvarskommisjonens NOU 2023: 14 - Kripos

---

¹⁷⁸ Ibid

¹⁷⁹ Ibid s. 65 første spalte

¹⁸⁰ Ibid, s. 99 annen spalte

¹⁸¹ Fred, krise, konflikt og krig.

Vedlegg:

Rettet versjon - Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Utrykningspolitiet
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Agder politidistrikt
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Trøndelag politidistrikt
Etatskopi - Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Oslo politidistrikt
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Sør-Vest politidistrikt
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Innlandet politidistrikt
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Nordland politidistrikt
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Vest politidistrikt
Høringsuttalelse Forsvarskommisjonen-Vest politidistrikt_siste
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Sør-Øst politidistrikt
Innspill - Intern høring - Forsvarskommisjonens rapport - Politiets fellestjenester

Kopi:

Agder politidistrikt	Postboks 514, Lundsiden	4605	Kristiansand
Finnmark politidistrikt	Postboks 501	9917	Kirkenes
Grensekommisariatet	Postboks 88	9915	KIRKENES
Innlandet politidistrikt	Postboks 355	2303	Hamar
Justis- og beredskapsdepartementet	Postboks 8005 Dep	0030	Oslo
Kripos	Postboks 2094 Vika	0125	Oslo
Møre og Romsdal politidistrikt	Postboks 1353 Sentrum	6001	Ålesund
Nasjonalt ID-senter	Postboks 2091 Vika	0125	OSLO
Nordland politidistrikt	Postboks 1023	8001	BODØ
Oslo politidistrikt	Postboks 2093 Vika	0125	Oslo
Politiets fellestjenester	Postboks 2092 Vika	0125	Oslo
Politiets IT-enhet	Postboks 2092 Vika	0125	Oslo
Politiets utlendingsenhet	Postboks 2095 Vika	0125	Oslo
Politihøgskolen	Postboks 2109 Vika	0125	OSLO
Sysselemesteren på Svalbard	Postboks 633	9171	LONGYEARBYEN
Sør-Vest politidistrikt	Postboks 240	4001	Stavanger
Sør-Øst politidistrikt	Postboks 2073	3103	Tønsberg
Troms politidistrikt	Postboks 6132	9291	Tromsø
Trøndelag politidistrikt	Postboks 2475 Torgarden	7005	Trondheim
Utrykningspolitiet	Postboks 100	3291	Stavern
Vest politidistrikt	Postboks 85	6901	Florø
Økokrim	Postboks 2096 Vika	0125	Oslo
Øst politidistrikt	Postboks 3390	1402	Ski